

Regeringens proposition

1982/83:163

med förslag till lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar
m. m.;

beslutad den 24 mars 1983.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

OLOF PALME

OVE RAINER

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till åtgärder som syftar till att minska polisens olägenheter av obefogade larm från larmanläggningar, som är inrättade för att skydda mot brottsliga angrepp.

Det föreslås att yrkesmässig verksamhet för bl. a. installation av anläggningar som är anslutna till särskilda larmmottagare i fortsättningen skall få bedrivas endast efter tillstånd av polismyndighet. För sådant tillstånd skall bl. a. krävas att det kan antas att företaget kommer att bedriva verksamheten med noggrannhet och omsorg. Tillståndet skall kunna återkallas t. ex. om ett företag har utfört uppenbart undermåliga installationsarbeten, som i betydande utsträckning förorsakat onödiga polisuttryckningar. Installationsföretagets ledning skall kontrolleras med avseende på laglydnad m. m. och företagen får rätt att inhämta polisregisterutdrag beträffande personer som söker anställning i företaget.

I propositionen slås vidare fast att larminnehavarna är skyldiga att se till att deras anläggningar hålls i trim och att personer som kommer i kontakt med utrustningen har de kunskaper som behövs för att man inte i onödan skall utlösa larmet. Kan det antas att en obefogad polisuttryckning beror på att larmet har utlösts av misstag eller på andra brister i frågan om anläggningens skötsel eller utrustning, skall polismyndigheten kunna förelägga innehavaren att vidta åtgärder för att hindra en upprepning. Innehavaren skall betala kostnaden för de uttryckningar som anläggningen förorsakar efter det att föreläggande har utfärdats och fram till dess han visat att han har gjort vad som ålagts honom. När det gäller anläggningar som är anslutna till larmmottagare hos polisen får polisen också möjlighet att

avbryta anslutningen, om innehavaren inte efterkommer föreläggandet. — I propositionen behandlas vidare förutsättningarna för att en larmanläggning skall få vara ansluten till larmmottagare hos polisen.

Det föreslås också att polisen skall få en generell befogenhet att låta larm från en anläggning, som tidigare har föranlett upprepade obefogade uttryckningar, stå tillbaka för andra mera angelägna uppgifter.

Den nya regleringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1984.

1 Förslag till

Lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar m. m.

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag avses med

larmanläggning	en anläggning som är inrättad för att vid intrång, överfall eller annat liknande brottsligt angrepp avge signal till en särskild larmmottagare
larm	en signal som avges från en larmanläggning till en larmmottagare
larminstallationsverksamhet	yrkesmässig verksamhet för installation, montering, reparation eller ändring av larmanläggningar
larminstallationsföretag	ett företag som bedriver larminstallationsverksamhet
larminnehavare	den som innehar en larmanläggning.

Tillstånd för larminstallationsverksamhet

2 § Larminstallationsverksamhet får inte bedrivas utan tillstånd.

För tillstånd krävs

1. att den som ansöker om tillstånd kan antas komma att bedriva verksamheten med noggrannhet och omsorg,
2. att, om sökanden är en juridisk person, en föreståndare för verksamheten har utsetts,
3. att sökanden eller, om denne är en juridisk person, föreståndaren och medlemmarna i dess styrelse har gjort sig kända för laglydnad och ordentlighet.

Staten behöver inte tillstånd enligt första stycket. Detsamma gäller företag som avses i lagen (1974:191) om bevakningsföretag.

3 § Fråga om tillstånd prövas av polismyndigheten i den ort där verksamhetens ledning skall utövas.

4 § Polismyndigheten får återkalla tillståndet, om förutsättningarna för tillstånd inte längre föreligger. Bevakningsföretag får i motsvarande fall förbjudas att bedriva larminstallationsverksamhet. Ett sådant förbud skall upphävas på ansökan av företaget, om det inte längre finns skäl för förbudet.

Direktanslutning till polisen

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver under vilka förutsättningar en larmanläggning får anslutas till larmmottagare hos polisen.

Larminnehavarens åligganden

6 § En larminnehavare är skyldig att iaktta vad som skäligen bör ankomma på honom för att motverka att anläggningen genom obefogade larm förorsakar onödigt arbete för polisen. I detta hänseende åligger det honom

särskilt att ombesörja den skötsel och tillsyn av larmanläggningen som behövs samt att se till att personer som kan komma i kontakt med den inte av misstag utlöser larmet.

Obefogade larm

7 § Vid bedömningen av om uttryckning skall göras eller annan åtgärd skall vidtas med anledning av ett larm bör polismyndigheten, om åtgärden skulle leda till att andra uppgifter eftersätts, beakta om anläggningen tidigare i stor omfattning har förorsäkrat onödiga insatser från polisens sida.

8 § Har en polisuttryckning gjorts med anledning av ett larm och kan det antas att larmet har utlöst av misstag eller att det har orsakats av andra brister i fråga om anläggningens skötsel eller utrustning, får polismyndigheten förelägga larminnehavaren att vidta åtgärder för att förebygga ett upprepande.

Föranleder larm från anläggningen polisuttryckning efter det att ett föreläggande enligt första stycket har utfärdats och har inte larminnehavaren dessförinnan visat att han har fullgjort vad som har förelagts honom, skall han betala kostnaden för uttryckningen, om det inte är uppenbart oskäligt. Fråga om sådan ersättningsskyldighet prövas av polismyndigheten.

Är i sådana fall som avses i första eller andra stycket larmanläggningen ansluten till larmmottagare hos polisen, kan polismyndigheten, enligt närmare föreskrifter som regeringen meddelar, besluta att anläggningen inte längre skall få vara ansluten.

Tillsyn

9 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag utövas av polismyndigheten.

10 § Larminstallationsföretag och larminnehavare är skyldiga att efter anmodan lämna de upplysningar och förete de handlingar som behövs för tillsynen. Underlåts detta, får polismyndigheten utfärda vitesföreläggande.

Ansvar m. m.

11 § Den som bryter mot 2 § eller mot förbud som avses i 4 § andra meningen döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

12 § Polismyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsstyrelsen genom besvär.

Länsstyrelsens beslut får överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Ett föreläggande enligt 8 § första stycket får inte överklagas särskilt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

Polismyndighet får före den 1 januari 1984 ta emot och pröva ansökan om tillstånd enligt 2 § såvitt avser tid därefter.

Den som vid ikraftträdandet bedriver larminstallationsverksamhet och som före utgången av december månad 1983 har sökt tillstånd får fortsätta med verksamheten medan ansökningsprövas.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m.

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1965: 94) om polisregister m. m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utdrag av eller upplysning om innehållet i polisregister skall meddelas, när framställning därom göres av

1. justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, den centrala utlänningsmyndigheten, länsstyrelse, länsrätt, polischef eller allmän åklagare;

2. annan myndighet, om och i den mån regeringen för visst slag av ärenden eller för särskilt fall ger tillstånd därtill;

3. enskild, om han behöver utdraget för att ta till vara sin rätt i främmande stat, för att få tillstånd att inresa, vistas, bosätta sig eller arbeta i främmande stat eller för att pröva fråga om anställning eller uppdrag i verksamhet som avser vård eller som är av betydelse för rikets säkerhet och regeringen i förordning medgivit att utdrag eller upplysning lämnas för sådant ändamål eller, i annat fall, om den enskilde styrker att hans rätt är beroende av upplysning ur registret och regeringen medger att upplysningen meddelas.

Föreslagen lydelse

3 §¹

Utdrag av eller upplysning om innehållet i polisregister skall meddelas, när framställning därom görs av

3. enskild, om han behöver utdraget för att ta till vara sin rätt i främmande stat, för att få tillstånd att inresa, vistas, bosätta sig eller arbeta i främmande stat eller för att pröva fråga om anställning eller uppdrag i verksamhet, som avser vård eller som är av betydelse för rikets säkerhet *eller för förebyggandet eller heivrandet av brott*, och regeringen i förordning medgivit att utdrag eller upplysning lämnas för sådant ändamål eller, i annat fall, om den enskilde styrker att hans rätt är beroende av upplysning ur registret och regeringen medger att upplysningen meddelas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

¹ Senaste lydelse 1977:1032.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-03-10

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Petersson, Andersson, Rainer, Boström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg

Föredragande: statsrådet Rainer

Lagrådsremiss om åtgärder mot obefogade larm till polisen m. m.

1 Inledning

Vid 1978/79 års riksmöte beslöt riksdagen att ge regeringen till känna att en översyn borde göras av vilka åtgärder som skulle kunna vidtas för att minska antalet falska larm till polisen (JuU 1978/79: 7, rskr 18).

Med stöd av regeringens bemyndigande i augusti 1979 tillkallade dåvarande chefen för industridepartementet en särskild utredare med uppdrag att utreda frågor rörande behovet av officiell kontroll m.m. av vissa larmanordningar.¹ Utredaren antog namnet larmutredningen.

Utredningen har i november 1981 avlämnat betänkandet (Ds I 1981: 22) Färre falsklarm. Där lämnas förslag till olika åtgärder med syfte att minska antalet obefogade larm till polisen. Betänkandet innehåller bl. a. ett förslag till lag om anläggning för inbrotts- eller överfallsalarm. Till protokollet i detta ärende bör som *bilaga 1* fogas en sammanfattning av betänkandet och som *bilaga 2* det av utredningen framlagda lagförslaget.

Betänkandet har remissbehandlats. En inom justitiedepartementet upprättad remissammanställning bör fogas till protokollet som *bilaga 3*.

¹ Dåvarande landshövdingen Astrid Kristensson.

2 Allmän motivering

2.1 Bakgrund

2.1.1 Allmänna utgångspunkter

Det har under en följd av år blivit allt vanligare att man på skilda håll i samhället använder sig av mekaniska larmanordningar i syfte att skydda sig mot brottsliga angrepp eller faror av annat slag. Från vissa utgångspunkter har denna utveckling inneburit en betydande rationalisering av bevakningsverksamheten. I stället för att anlita bevakningsföretag eller använda egen anställd personal för dessa uppgifter kan man utnyttja tekniska hjälpmedel – manuella eller automatiska – som har det gemensamt att en larmsignal kan utlösas, när fara hotar den person eller det objekt som skall skyddas. I regel fungerar systemet på det sättet att larmsignalen tas emot hos en larmmottagare som finns på en annan plats än den där larmet har utlösts, ofta hos en s. k. larmcentral. Därifrån vidarebefordras i sin tur larmen i stor utsträckning till det samhällsorgan vars hjälp bedöms vara påkallad, exempelvis polisen eller brandförsvaret. I en del fall är larmanordningarna anslutna direkt till larmmottagare hos polisen.

Larmanordningar som syftar till att skydda mot brottsliga angrepp fyller en mycket viktig funktion i det brottsbekämpande arbetet. Genom sin blotta existens motverkar de att brott över huvud taget kommer till stånd och när ett angrepp ändå sker kan de i åtskilliga fall bidra till snabba och effektiva åtgärder mot gärningsmannen.

Utvecklingen i riktning mot ökad användning av mekanisk bevakning har emellertid också gett upphov till problem. Systemet uppvisar allvarliga brister så till vida att ett mycket stort antal larm från dessa larmanordningar är obefogade i den meningen att något samhällsingripande egentligen inte behövs. Enligt statistiskt material som utredningen har tagit fram beträffande överfalls- och inbrottslarm – jag återkommer strax till innebörden av dessa termer – ligger andelen obefogade larm på en oacceptabelt hög nivå. Antalet sådana larm som kom till polisens kännedom uppgick år 1980 till 77 064. Av dessa var 73 559 (95,5 %) falska i den mening som nyss angavs. Andelen obefogade larm har i själva verket under flera år uppgått till ungefär 95 procent.

Det är givet att alla dessa obefogade larm sammantagna utgör ett problem. Dess praktiska betydelse kan beläggas av att man från rikspolisstyrelsens sida har räknat med att det arbete som läggs ned på uttryckningar till följd av obefogade larm motsvarar ca 40 årsarbetskrafter. Med dagens trängda arbetssituation för polisens del är detta en hög siffra. Samtidigt torde det emellertid stå klart att det här generellt sett inte är fråga om något dominerande problem för polisens övervakningsverksamhet.

Självfallet är det emellertid inte godtagbart att polisens tjänster i betydande utsträckning tas i anspråk när de egentligen inte behövs och att i

vissa fall angelägna polisuppgifter kan få stå tillbaka för dessa onödiga uttryckningar. Den omständigheten att det helt övervägande antalet larm är falska kan dessutom på längre sikt medföra att tilltron till larmanordningar minskar, något som inte heller framstår som önskvärt mot bakgrund av deras betydelse i det brottsbekämpande arbetet. Det är därför angeläget att åtgärder vidtas med sikte på att få till stånd en bättre ordning.

Larmutredningen har alltså haft i uppdrag att undersöka vad som kan göras för att komma till rätta med dessa problem. Den har i enlighet med sina direktiv begränsat sitt arbete till att avse larm från anläggningar som skall skyddas mot utpräglat brottsliga angrepp. De automatiska brandlarmen, som även de uppvisar en mycket hög falsklarmsfrekvens, har inte tagits upp till närmare behandling. Utredningen har i den delen hänvisat till att statens brandnämnd har utarbetat vissa förslag till hur problemet bör lösas för brandlarmens del. Av nämndens remissyttrande i detta ärende framgår vidare att man där valt en lösning som innebär att de kommunala brandförsvarsmyndigheterna när det gäller centralanslutna anläggningar träffar ett avtal med innehavaren, där denne får åta sig att betala kostnaden för varje uttryckning som görs i anledning av ett obefogat larm – en ordning som av olika skäl inte ter sig genomförbar, när det gäller de brottsanknutna larmen. Jag skall återkomma till detta längre fram. Jag vill emellertid redan nu framhålla att jag i det följande inte kommer att ta upp frågor som rör brandlarmen. I fortsättningen uppehåller jag mig uteslutande vid den problematik som är specifik för sådana larm som är avsedda att ge skydd mot brottsliga angrepp på person och egendom.

Det förtjänar här nämnas att de problem som de obefogade larmen ger upphov till har gjort sig gällande inte bara i vårt land. Utredningens genomgång av förhållandena utomlands ger vid handen att liknande problem förekommer i praktiskt taget hela västvärlden. Sverige deltar också i ett omfattande internationellt samarbete med syfte att komma till rätta med en del av de tekniska problem som här föreligger.

Inom ramen för det nordiska samarbetsorganet på provningsområdet, NORDTEST, bedrivs sålunda ett projekt som närmast tar sikte på att få fram gemensamma provningsföreskrifter för inbrottslarmanläggningar. Inom International Electrotechnical Commission (IEC) har bildats en teknisk kommitté med uppgift att utarbeta internationella normer för larmanläggningar som skydd för person och egendom. Ett motsvarande arbete har inletts inom det västeuropeiska standardiseringsorganet Comité Européen de Normalisation Electrotechnique (CENELEC). Svenska Elektriska kommissionen (SEK), som är svensk nationalkommitté av IEC och CENELEC, har bildat en normkommitté (NK 79, Larmsystem) med uppgift att medverka i det internationella arbetet på området och att om så är lämpligt överföra resultaten till svensk standard. Huvuduppgifterna i detta internationella arbete är att utarbeta rekommendationer avseende egen-

skaper, prestanda, elsäkerhet, tillförlitlighet och provningsmetoder för system för bl. a. inbrotts- och överfallsalarm samt larmöverföring.

Problemen med de falska larmen har också behandlats inom Internationella kriminalpolisorganisationen (Interpol).

2.1.2 Olika typer av larmanläggningar

Som *inbrottsalarm* brukar man beteckna en anläggning som automatiskt utlöser en signal, när någon gör intrång i eller åverkan på det objekt som anläggningen är avsedd att skydda. Man brukar skilja mellan två olika huvudtyper av inbrottsalarm. Den ena utgörs av *lokallarm*, dvs. sådana anordningar som är konstruerade för att avge en larmsignal på platsen genom en klocka, siren eller liknande eller genom en ljussignal och som, vid sidan av en eventuell skrämeffekt visavi en presumtiv gärningsman, huvudsakligen fyller funktionen att väcka omgivningens uppmärksamhet. Till den andra gruppen brukar man räkna de s. k. *centralanslutna inbrottslarmen*, som karaktäriseras av att de avger signal till en särskild larmmottagare, vanligen en larmcentral, där signalen tas emot, behandlas och vidarebefordras för påkallande av hjälpinsatser. Med centralanslutna larm kan man i detta sammanhang jämställa de fall där larmmottagningen sker hos en privatperson – exempelvis när ägaren till ett larmat företag själv tar emot signaler från anläggningen i sin bostad. Inbrottsalarm är i vissa fall kopplade direkt till polisens lednings- eller sambandscentraler, s. k. *direktanslutna inbrottsalarm*.

Utredningens förslag rörande lokallarmanläggningar skall jag återkomma till i slutet av denna redogörelse (se avsnitt 2.8). Jag vill här bara nämna att dessa anläggningar enligt vad utredningen anförut visar en förhållandevis låg falsklarmsfrekvens. Det är de centralanslutna larmanläggningarna som ligger bakom merparten av de falsklarmsproblem som nu är aktuella.

Gemensamt för alla automatiska inbrottsalarm är att de är uppbyggda kring något slag av detektorer som ger utslag om de yttre förhållandena ändras på ett bestämt sätt. Dessa detektorer kan vara av mycket skiftande beskaffenhet – alltifrån tämligen enkla kontakter som reagerar exempelvis om en dörr öppnas eller stängs till tekniskt mycket avancerad utrustning som genom mikrovågor, radiovågor eller fotoceller eller på liknande sätt ger utslag, om någon rör sig i den skyddade lokalen. Vanligt är också att man inom ett och samma objekt kombinerar flera olika detektorer och att man exempelvis har dels ett s. k. skalskydd i form av larm vid dörrar och fönster, dels detektorer som ger utslag för rörelser i lokalen, dels någon form av punktskydd i anslutning till särskilt stöldbegärlig egendom. Punktskydden kan utgöras av exempelvis trampmattor som utlöser larm, om någon kliver på dem, eller ljud- eller värmedetektorer som ger utslag, om någon med verktyg eller svetsaggregat bearbetar ett värdeskåp. I dessa komplexa anläggningar löper som regel larmslingor från de olika detekto-

rerna samman i en centralapparat, där alltså en larmimpuls från något av larmställena tas emot och vidarebefordras till larmmottagaren/larmcentralen. Denna överföring sker ofta via en robottelefon eller via en direkt telefonledning.

En särskild kategori av larmanläggningar utgörs av de s. k. *överfallslarmen*, varmed avses anläggningar som används för att påkalla hjälp vid överfall eller rånhot. Dessa anläggningar är för det mesta direktanslutna till polisen. I vissa fall används här som ett komplement ljud- eller ljussignaler utanför larmobjektet, s. k. *uppmärksamhetslarm*. Överfallslarmen är i allmänhet enklare till sin konstruktion än inbrottslarmen. I begreppet överfallslarm ligger nämligen att det inte finns någon automatisk utlösningssmekanism, utan att larmet utlöses manuellt. För att ett överfallslarm skall utlösas måste alltså en knapp tryckas in eller någon liknande åtgärd vidtas.

2.1.3 Nuvarande ordning

Användningen av inbrotts- och överfallslarm är f.n. inte föremål för någon författningsreglering. Det finns inte heller några uttryckliga bestämmelser om polisens skyldigheter att rycka ut på grund av larm. Polisens uppgifter på området härleds ytterst ur 2 § polisinstruktionen (1972:511). Enligt vad som där anges skall polisen upprätthålla allmän ordning och säkerhet och därvid bl. a. förebygga brott. I den allmänna övervakning som polisen med stöd härav fortlöpande bedriver ingår utryckningsverksamheten som ett viktigt led. För att kunna fullgöra denna verksamhet måste polisen ständigt hålla en viss utryckningsberedskap, så att resurser kan sättas in om ett brott eller en annan akut händelse påkallar en snabb insats. En till polisen förmedlad signal från en larmanordning – vare sig anordningen är direktansluten eller larmet har vidarebefordrats från en larmcentral eller en privatperson – kan ju vara en indikation på en sådan akut händelse. Polisen anser sig därför i princip vara skyldig att omgående rycka ut till larmobjektet.

Rikspolisstyrelsen har år 1965 meddelat anvisningar (dnr IV-274-1697/65) rörande bl. a. rätten att direktansluta anläggningar för inbrottslarm till polisens larmmottagare. Enligt dessa anvisningar får de lokala polismyndigheterna medge sådan anslutning beträffande objekt som är viktiga för totalförsvaret, objekt som tillhör postverket eller bankväsendet samt apotek. Även andra objekt som kräver särskilt skydd på grund av att de inrymmer stora egendomsvärden kan direktanslutas, men då efter särskild prövning av rikspolisstyrelsen. Anläggningar som var anslutna när dessa anvisningar meddelades fick t. v. vara kvar under förutsättning att de inte utjorde någon belastning för polisens arbete i övrigt. Sådana anslutningar från tiden före år 1965 förekommer fortfarande i viss utsträckning.

Några motsvarande anvisningar beträffande direktanslutning av överfallslarm har inte meddelats. I praktiken har dock innehavare av sådana anläggningar i allmänhet möjlighet att ansluta dem direkt till polisens

mottagare, låt vara att polismyndigheten i varje särskilt fall torde göra en viss prövning av behovet av sådan anslutning.

I de fall då anslutning sker till mottagare på polisstation installeras larmanordningarna av enskilda företag på vederbörande intressents bekostnad. På motsvarande sätt har denne att själv svara för de åtgärder som måste vidtas hos polisen, om anläggningen inte längre skall vara direktansluten.

Det stora flertalet centralanslutna larm är dock inte anslutna till polisen utan till särskilda larmmottagare. Här kan nämnas det samhällsägda företaget SOS Alarmering AB (SOSAB) som driver regionala alarmeringscentraler, vilka betjänar stat, kommuner och landsting men som även åtar sig att ta emot och förmedla larm från andra, exempelvis bevakningsföretag, bostadsföretag och industrier. Till SOSAB:s larmcentraler går praktiskt taget alla centralanslutna brandlarm liksom f.ö. också telefonanropet 90000. SOSAB har enbart en förmedlande funktion. Man tar där emot larmet och underrättar – i de fall som nu är aktuella – polisen om att larmet har utlösts. I lagen (1981: 1104) om verksamheten hos vissa regionala alarmeringscentraler har meddelats vissa bestämmelser om verksamheten vid dessa centraler.

Bevakningsföretag har inte sällan egna larmcentraler där man tar mot larm från anslutna anläggningar. Även dessa företag har i stor utsträckning en förmedlande funktion i den meningen att de underrättar polisen om att larm har utlösts. Stundom skickar man även egen personal till larmplatsen. Det finns också särskilda larmföretag vilkas verksamhet på samma sätt som SOSAB:s är begränsad till larmmottagning och vidarebefordran av larm.

I en del fall, slutligen, är det privatpersoner – t. ex. ägaren till ett larmat företag – som fungerar som larmmottagare och som vidarebefordrar uppgift om larmet till polisen.

Bevakningsföretag måste enligt lagen (1974: 191) om bevakningsföretag vara auktoriserade för att få bedriva sin verksamhet, men i övrigt är larmbranschen inte i någon nämnvärd utsträckning föremål för officiell insyn och reglering. Däremot har försäkringsbolagen gemensamt dragit upp vissa riktlinjer beträffande installation, kontroll och tillsyn av larmanläggningar. Som förutsättning för att teckna försäkring eller för premierabatt uppställer försäkringsbolagen stundom ett krav på att det skall finnas en larmanläggning som är installerad av ett företag, som är godkänt av försäkringsbolagen, och ansluten till en likaledes godkänd larmcentral. De installationsföretag som har fått ett sådant godkännande av försäkringsbolagen har bildat en egen förening, Larminstallatörernas förening (LIF).

Försäkringsbolagens riktlinjer för larmanläggningar har tillkommit i samarbete med stöldskyddsföreningen och rikspolisstyrelsen. De tar sikte både på anläggningarnas utförande och på deras skötsel och syftar till att göra anläggningarna ändamålsenliga och driftsäkra, något som har betydel-

se även när det gäller att begränsa risken för obefogade larm. Enligt dessa regler gäller bl. a. att en anläggning efter installationen skall besiktigas av en av försäkringsbolaget godkänd representant och därefter bli föremål för kontrollbesiktning minst en gång varje kalenderår. Det åligger vidare den försäkrade att utse en anläggningsskötare som skall ha ansvar för anläggningens skötsel och bl. a. svara för till- och fränkoppling. Försäkringsbolagens regler gäller dock endast för en mindre del av det totala antalet larmanläggningar.

Slutligen skall jag här också nämna den särskilda straffbestämmelsen i 16 kap. 15 § andra stycket brottsbalken (BrB), enligt vilken den som genom missbruk av larm, nödsignal eller annan liknande anordning föranleder onödigt uttryckning av polis eller något annat organ för allmän bevakning kan dömas för missbruk av larmanordning till böter. Bestämmelsen förutsätter ett positivt handlande och uppsåt hos gärningsmannen och saknar därför nämnvärd betydelse i det här sammanhanget, eftersom det endast är undantagsvis som de falska larmen kan tillskrivas handlingar av detta slag. Detsamma gäller i fråga om det allvarigare brottet "falskt larm" enligt samma paragrafs första stycke, som tar sikte på att någon lämnar en oriktig uppgift om att det föreligger fara för en eller flera människors liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av egendom och därigenom föranleder onödigt säkerhetsåtgärd.

2.1.4 Orsaker till obefogade larm

Utredningen har försökt att kartlägga orsakerna till det stora antalet obefogade larm och har i den delen undersökt statistiska uppgifter från bl. a. Stockholms, Göteborgs och Danderyds polisdistrikt. Dessa uppgifter avser skilda tidsperioder under åren 1977–1979.

Av materialet framgår att i genomsnitt tre procent av alla larm otvetydigt var orsakade av brottsliga angrepp. Tekniska fel och personalfel svarade för 20 resp. 40 procent av larmen. En mindre del kunde tillskrivas andra kända orsaker medan man i ungefär en tredjedel (31 %) av alla larm inte kunde finna orsaken till att larmet utlösts. Det enda som var klarlagt i fråga om denna grupp var att det inte funnits några tecken på att larmobjekten utsatts för brottsliga angrepp.

Utredningen har för sin del konstaterat att det i och för sig inte finns någon enskild faktor som mer än någon annan är förknippad med de obefogade larmen utan att dessa i stället har ett flertal olika orsaker som alla kan vara av avgörande betydelse beroende på typ av anläggning, larmobjekt, miljö etc. Emellertid pekar utredningen på tre huvudorsaker till obefogade larm och anför i den delen följande.

1. Misstag eller slarv av dem som handhar larmanläggningarna

Misstag eller slarv av dem som sköter till- och fränkopplingen (handhavandet) av larmanläggningarna är en mycket vanlig orsak till falska larm.

Den som har att sköta en larmanläggning saknar ofta tillräckliga kunskaper om hur anläggningen fungerar. Det är inte heller ovanligt att larm orsakas av att den som kopplat till anläggningen glömt att stänga larmade dörrar eller fönster eller gått in i skyddade områden efter det att anläggningen tillkopplats. Många larm utlöses också oavsiktligt av hantverkare, städpersonal, bevakningspersonal och servicepersonal från larmföretag. Sådana falsklarm kan ha sin grund i att en för den aktuella miljön dåligt anpassad teknik har använts.

2 Dålig installation eller bristande underhåll

Komponenter som installerats i olämplig miljö, som placerats i felaktig position eller som blivit bristfälligt kopplade till övriga komponenter förorsakar upprepade falska larm. Riskerna för falska larm ökar också om larmanläggningarna inte får en regelbunden tillsyn av kompetent servicepersonal.

3 Dålig kvalitet på den tekniska utrustningen

Användning av utrustning som är av dålig teknisk kvalitet ger larmanläggningar som är benägna att strejka eller som avger larm vid allehanda ovidkommande händelser.

Enligt utredningen går det inte att med någon säkerhet uttala sig om det inbördes förhållandet mellan dessa tre huvudorsaker till falska larm. Det nyss återgivna statistiska siffermaterialet tyder emellertid på att handhavandefelen och fel som är hänförliga till larmanläggningarna som sådana svarar för merparten av de obefogade larmen.

En av utredningen, i samarbete med Telub AB, genomförd begränsad detaljundersökning av vissa objekt med hög falsklarmsfrekvens i Växjö polisdistrikt gav vid handen att användande av olämplig typ av utrustning där var en vanlig orsak till obefogade larm. I flera fall var det försäljare och inte tekniker som hade projekterat anläggningarna. Det visade sig vidare att monteringen av utrustningen ofta var otillfredsställande utförd. Vid besiktningarna kom det också fram att instruktioner för utrustningarnas handhavande ofta saknades eller var bristfälliga. – Tilläggas skall att denna undersökning omfattar sammanlagt endast 11 objekt och att materialet – som utredningen också har framhållit – därför är alltför begränsat för att tillåta några generella slutsatser.

Enligt utredningen svarar ett förhållandevis litet antal anläggningar för en stor del av de obefogade larmen. Vanligen kan orsaken i dessa fall hänföras till brister i de tekniska anordningarna. Objekt med stora och komplicerade larmsystem och där ett flertal personer har hand om utrustningen har enligt utredningen en högre falsklarmsfrekvens än objekt där motsatta förhållanden gäller och bland detektorerna är det främst de moderna högkänsliga rörelsedetektorerna som orsakar falsklarm. Lokalarmanläggningar i villor och andra bostäder har enligt utredningen lägre falsklarmsfrekvens än övriga larmanläggningar.

Det material som utredningen och remissinstanserna har presenterat ger

enligt min mening anledning att utgå från att det bland företag som ägnar sig åt tillverkning, installation och mottagning av larm liksom bland objektsinnehavarna i och för sig ofta finns ett seriöst intresse för att komma till rätta med de problem som uppkommer till följd av den stora andelen obefogade larm.

Å andra sidan torde man inte heller kunna bortse från att denna fråga för intressenterna på den aktuella marknaden kan vara av endast sekundär betydelse. För dessa spelar det inte någon påtaglig roll från kommersiell synpunkt om behovet av att undvika obefogade larm får stå tillbaka för andra intressen. Tillspetsat uttryckt kan det sägas att dessa parter inte har några större olägenheter av de obefogade larmen. Olägenheterna drabbar nämligen som framgått i stor utsträckning i stället polisen och därmed också samhället.

Nuvarande ordning kan sägas innebära att var och en via en privat larmcentral och med anspråk på omedelbar uttryckning kan få larm förmedlade till polisen, oavsett vilka andra skyddsåtgärder som vidtas och oavsett anläggningens kvalitet och skötsel. Polisen anser sig i princip skyldig att alltid rycka ut vid larm och samhället står för kostnaden även vid onödiga uttryckningar. Denna ordning innebär otvivelaktigt att en stor del av såväl ansvaret som kostnaderna för kontroll och bevakning i realiteten övervältas på samhället. Det kan inte uteslutas att detta i enlighet med vad utredningen hävdar har lett till en viss snedvridning av larmmarknaden i dess helhet.

2.2 Huvuddragen i det remitterade förslaget

En reglering med syfte att komma till rätta med falsklarmsproblemet måste med nödvändighet i viss utsträckning utformas som handlingsregler för de intressenter som på ett eller annat sätt är direkt berörda av dessa anläggningar. För att man skall kunna bilda sig en uppfattning om hur ansvarsfördelningen närmare bör utformas kan det vara lämpligt att se vilka kategorier som det är fråga om. I en schematisk översikt kan dessa beskrivas på följande sätt.

Producenterna i vid mening är de som tillverkar och ofta även salubjuder den starkt specialiserade utrustning som här används. *Installatörerna* är de fackmän som anlitas för montering och installation av larmanläggningarna och de olika komponenter som ingår i dessa. *Larminnehavaren* är den som skyddar sig mot brottsliga angrepp med hjälp av larmanläggningen. Det är han och hans anställda som på larmplatsen kommer i daglig kontakt med larmutrustningen. *Larmmottagaren*, vanligen en larmcentral, är den som tar emot och till polisen vidarebefordrar de signaler som talar om att larmet har utlöst. Längst ut i kedjan finns alltså *polisen*, vars brottsbekämpande insatser man tar i anspråk, när larmet går.

Utredningens förslag till åtgärder, som jag strax skall närmare åter-

komma till, innebär i korthet att man dels genom administrativa föreskrifter med inslag av officiell provning, i första hand med sikte på direktanslutna larmanläggningar, bör försöka få till stånd en kvalitetsförbättring på anläggningarna och ett mera omsorgsfullt handhavande av utrustningen, dels drastiskt bör begränsa rätten att ansluta larmanläggningar direkt till polisen. När det gäller larm som inte är direktanslutna innebär förslaget vidare att polis i princip inte skall få tillkallas, med mindre än att man från larmmottagarens sida på den aktuella platsen har kontrollerat att en sådan insats verkligen behövs. Utredningsförslaget innebär med andra ord att ett större ansvar än hittills läggs på marknadsparterna.

I princip delar jag utredningens uppfattning att de som är verksamma i larmbranschen tillsammans med objektsinnehavarna bör åläggas ett större ansvar än f. n. för att i all möjlig utsträckning undvika obefogade larm. Utredningens undersökning ger också vid handen att en stor del av dessa larm beror på ett larmanordningarna eller installationsarbetena är av dålig kvalitet och på att anläggningarna inte underhålls eller handhas på rätt sätt.

Jag kan alltså i väsentliga hänseenden ansluta mig till den grundinställning som har kommit till uttryck i betänkandet. På ett par punkter är jag dock – i varje fall i nuvarande läge – inte beredd att utan vidare ställa mig bakom förslagen. Bl. a. anser jag, av skäl som jag skall utveckla närmare längre fram att man inte lämpligen bör införa en generell skyldighet för larmmottagarna att på platsen undersöka orsaken till larm från anläggningar som är avsedda att skydda mot brottsliga angrepp. Angeläget är emellertid mot den förut angivna bakgrunden att man i detta sammanhang inriktar sig på omedelbara åtgärder mot dem som har det direkta ansvaret för att larmanläggningarna i deras nuvarande och framtida utformning fungerar tillfredsställande. Det är framför allt två kategorier som jag då har i åtanke, nämligen larminnehavarna och larminstallatörerna.

Larminnehavarna får naturligtvis redan f. n. anses ha ett ansvar för att deras anläggningar fungerar tillfredsställande. Utredningens kartläggning av orsakerna till obefogade larm får dock otvivelaktigt anses ge vid handen att det i praktiken föreligger vissa brister i detta hänseende. Med hänsyn till de kostnader som härigenom övervältras på det allmänna finns det anledning att genom lagstiftning göra klart att samhället har ett krav på att larminnehavarna håller anläggningarna i trim och sörjer för att personalen har de kunskaper som behövs för att undvika obefogade larm. En reglering av denna innebörd bör uppenbarligen förenas med ändamålsenliga sanktioner.

Även när det gäller larminstallatörerna finns det anledning att i lag slå fast att deras ansvar för anläggningarna gäller också gentemot samhället. Med hänsyn till att det här gäller en fråga av stor betydelse för det brottsförebyggande arbetet och till de förut berörda kostnadssynpunkterna har det allmänna ett befogat anspråk på att de nya anläggningarna som installeras är lämpliga med hänsyn till bevakningsuppgifter och miljö samt

på att risken för att anläggningen kommer att avge obefogade larm beaktas redan i det sammanhanget. En bestämmelse om att yrkesmässig installationsverksamhet inte får bedrivas utan tillstånd av polismyndighet bör kunna resultera i att uppenbart oseriösa eller oskickliga installatörer stoppas. Samtidigt tillgodoses det principiella intresset av samhällskontroll när det gäller verksamhet av den karaktär som installationsföretagen bedriver.

En reglering av larmbranschen enligt de riktlinjer som jag nu har angivit bör enligt min mening kunna utgöra en god grund för ett fortsatt arbete på att komma till rätta med problemet med de obefogade larmen. Vad man särskilt bör sträva efter är att få larminnehavarna att ägna tillräcklig omsorg åt skötseln av anläggningarna och vid informationen till den personal som kommer i kontakt med dem. Med utgångspunkt i den reglering som här föreslås bör arbetet också inriktas på att larmanläggningarna i framtiden blir mera omsorgsfullt planerade och att de brister i fråga om kvaliteten på installationsarbetet som har kunnat iakttas blir botade. Det förefaller mig vidare troligt att förslaget på längre sikt kan komma att inverka på produktutvecklingen på sådant sätt att efterfrågan på mera lättskötta och mindre falsklarmsbenägna anläggningar ökar, något som naturligtvis mot den bakgrund som nyss har tecknats framstår som i hög grad angeläget.

Samtidigt vill jag emellertid göra klart att det finns anledning att även i fortsättningen uppmärksamt följa utvecklingen på det här området. Ger den nu föreslagna ordningen inte åsyftat resultat, måste andra och mera ingripande åtgärder övervägas.

Det förslag som jag i det följande kommer att lägga fram skiljer sig sålunda i flera avseenden från utredningsförslaget. Med hänsyn härtill har vid departementsbehandlingen särskilt samråd ägt rum med rikspolisstyrelsen.

2.3 Larminnehavarnas skyldigheter m. m.

Departementsförslaget innebär att innehavare av centralanslutna och därmed likställda larmanläggningar åläggs ett i lag fastslaget ansvar för skötsel och underhåll av utrustningen samt information till den personal som kommer i kontakt med den. Kan det antas att en polisuttryckning som föranletts av ett larm beror på brister i den tekniska utrustningen eller på slarv av personalen, får polismyndigheten förelägga innehavaren att vidta åtgärder för att undvika en upprepning. Kostnaderna för polisuttryckningar som sker efter det att föreläggande har utfärdats men innan man från innehavarens sida har fullgjort vad som förelagts, skall betalas av innehavaren, om sådan betalningsskyldighet inte framstår som uppenbart oskälig. Är larmanläggningen ansluten till larmmottagare hos polisen, skall anslutningen kunna stängas av om innehavaren inte fullgör sina skyldigheter. Slutligen föreslås en allmän bestämmelse om att polisen skall kunna beakta om obefogade larm i stor omfattning har avgetts från en anläggning innan

den på grund av ett larm från anläggningen företar uttryckning eller någon annan åtgärd som innebär att andra uppgifter eftersätts.

Utredningsförslaget innebär att regler om larminnehavarnas åligganden skall meddelas i administrativ ordning genom föreskrifter utfärdade av rikspolisstyrelsen eller de lokala polisstyrelserna. Utredningen har vidare föreslagit att den som vill vidarebefordra en larmsignal till polisen skall vara skyldig att först kontrollera orsaken till larmet. Vidarebefordrar ett bevaknings- eller larmföretag en larmsignal utan denna kontroll, skall företaget betala kostnaden för polisens uttryckning. Slutligen innehåller även utredningsförslaget en bestämmelse om att polisen före uttryckning eller annan åtgärd på grund av en larmsignal bör beakta om anläggningen tidigare har avgett onödigt larm.

Remissinstanserna har i flera fall betonat vikten av att anläggningarna hålls i fullgott skick och att personalen får ordentlig utbildning i hur de skall handhas. En del remissinstanser har ansett att det är efter dessa riktlinjer som falsklarmsproblemet skall lösas. Förslaget att ålägga den som vill vidarebefordra en larmsignal till polisen skyldighet att först kontrollera larmorsaken har kritiserats starkt av flertalet remissinstanser. Viss kritik har även riktats mot förslaget om att polisen skall kunna beakta tidigare falsklarm från en anläggning vid bedömningen av om uttryckning eller annan åtgärd skall företas på grund av larm från anläggningen (se vidare bilaga 3 avsnitt 2.7 och 2.9).

Skäl för departementsförslaget

Som förut har berörts visar utredningens kartläggning att en stor del av de obefogade larmen beror på misstag och slarv av objektsägarnas personal och på brister i fråga om anläggningarnas skötsel och underhåll. Sålunda utgör, enligt det material som utredningen har tagit fram, handhavandefelen den dominerande orsaken till obefogade larm. De skulle sålunda ligga bakom ungefär 40 procent av det totala antalet larm, medan fel som hänför sig till anläggningarna som sådana – inte bara brister i vad avser kvalitet på utrustning och installation utan även eftersatt underhåll – svarar för ungefär 20 procent av larmen. Det finns sålunda starka skäl att räkna med att åtminstone en betydande del av ansvaret för de nuvarande bristerna i systemet faller på objektsägarna själva.

Marknaden för larmanordningar har expanderat starkt under de senaste decennierna. Det har emellertid inte funnits någon påtaglig anledning för larminnehavarna vare sig att investera i anläggningar som är pålitliga med hänsyn till risken för obefogade larm eller att på något annat sätt försöka undvika sådana larm. Man har som jag tidigare nämnt, i princip med anspråk på omedelbar uttryckning kunnat få larm förmedlade till polisen oavsett anläggningens utformning, kvalitet och skötsel. Det framstår för mig som uppenbart att man nu från samhällets sida måste kräva att larminnehavarna – som har inte bara den egentliga nyttan av anläggningarna

utan även den dagliga kontakten med utrustningen — iakttar vad som skäligen kan begäras för att anläggningarna inte onödigtvis belastar samhällets resurser.

Ett av de förslag som utredningen har lagt fram innebär att den som vidarebefordrar ett larm till polisen skall vara skyldig att först *kontrollera larmorsaken*, i princip genom besök på den aktuella platsen. Det skulle således ankomma på innehavaren av en sådan larmanläggning att se till att någon alltid svarar för kontroll av larmorsaken innan polis tillkallas. Sådan kontroll kan enligt utredningen i praktiken utföras av anläggningsinnehavaren själv, egen anställd personal, vidtalad granne eller personal från bevakningsföretag.

Själv anser jag mig i likhet med flertalet av de remissinstanser som har berört frågan inte kunna förorda en sådan lösning. Som jag ser det talar flera starka skäl mot förslaget. I praktiken skulle den föreslagna ordningen innebära att det blev personal från bevakningsföretagen som i allmänhet kom först till platsen för ett larm om brottslig verksamhet. Stora ansträngningar har under senare tid lagts ned på att dra gränser mellan bevakningsföretagens uppgifter och polisens, och en systematisk tillämpning av den nyss berörda ordningen skulle otvivelaktigt på ett olyckligt sätt bryta mot de principer som i detta hänseende har slagits fast. Dessutom skulle man uppenbarligen, om en sådan ordning lagfästes, från den berörda personalens sida kunna ställa befogade anspråk på exempelvis bevapning, något som är ägnat att inge betänkligheter mot bakgrund av den restriktivitet med vilken hithörande frågor hittills har brukat bedömas.

Vidare är det angeläget att hålla i minnet att, även om det stora flertalet larm är falska, det ändå är till följd av larmen som en betydande del av gärningsmännen grips. Polisstyrelsen i Stockholm har t. ex. upplyst att 278 brottslingar gripits på bar gärning under år 1981 i Stockholm till följd av utryckningar på grund av larm. Ett sådant resultat skulle sannolikt inte kunna uppnås med den av utredningen föreslagna ordningen, eftersom flertalet av gärningsmännen troligen skulle ha hunnit försvinna från platsen innan polisen kommit dit. Till detta skall läggas att, om det blir känt att polisen inte rycker ut på grund av larm förrän larmorsaken kontrollerats av annan personal, detta skulle kunna få olyckliga konsekvenser från preventiv synpunkt.

De åtgärder som bör vidtas på området bör snarare ta mera omedelbart sikte på att motivera larminnehavarna att genom egna åtgärder bidra till att minska antalet obefogade larm.

Här har redan i olika organisationer och samarbetsgrupper utförts ett värdefullt arbete på central och lokal nivå för att öka förståelsen för falsklarmsproblemet betydelse. Detta har med all sannolikhet bidragit till att minska antalet obefogade larm från vissa kategorier av larminnehavare. Klart är emellertid samtidigt att ansträngningarna har visat sig otillräckliga när det gäller att finna godtagbara lösningar. Problemet har också blivit

alltför allvarligt för att man i fortsättningen enbart skall kunna lita till frivilliga insatser. Det finns som jag ser det därför anledning att ge larminnehavarna ett i lag fastslaget ansvar för att anläggningarna hålls i trim och att den personal som kommer i kontakt med utrustningen också har de kunskaper som behövs för att kunna undvika onödiga larm.

Dessa skyldigheter låter sig ganska enkelt beskrivas. Däremot kan man ha skilda uppfattningar om hur man lämpligen bör gå till väga i fall då en larminnehavare inte iakttar vad som skäligen kan begäras.

En ordning som redan nu tillämpas på vissa håll inom polisen är till en början att man *nedprioriterar* larm från anläggningar där det med hänsyn till att tidigare obefogade larm har avgetts i stor omfattning finns skäl att anta att löpande underhåll och personalutbildning är eftersatta.

En sådan ordning kan enligt min mening inte anses inge betänkligheter med hänsyn till polisens skyldigheter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Beträffande samtliga grenar av polisverksamheten gäller ju att polisen måste prioritera bland sina uppgifter, och det måste anses ligga i sakens natur att ett larm från en anläggning som tidigare har avgett ett antal obefogade larm får stå tillbaka, om de tillgängliga resurserna behöver användas till andra och till synes mera angelägna uppgifter. Den som har en larmanläggning där obefogade larm är tämligen vanliga bör mot den nu angivna bakgrunden inte alltid kunna räkna med att polisen i alla lägen ger hans anläggning högsta prioritet.

En viss osäkerhet har emellertid i praktiken rått i frågan huruvida en nedprioritering av detta slag är godtagbar. Om den berörda ordningen får författningsmässigt stöd och sålunda kommer i mera allmän tillämpning, skulle detta sannolikt öka larminnehavarnas motivation att sköta de åligganden som enligt vad som förut har anförts rimligen bör falla på dem. Jag föreslår i likhet med utredningen att en särskild bestämmelse i ämnet meddelas.

Klart är emellertid att man enbart härigenom inte når någon lösning på problemen med obefogade larm. Någon nedprioritering i egentlig mening kan ju inte rimligen företas i andra fall än där larmet kommer från en anläggning som har avgett obefogade larm i stor omfattning. Även andra åtgärder måste uppenbarligen företas.

I anslutning till sina överväganden rörande frågan huruvida ett system med sanktionsavgifter vid obefogade larm bör införas (se vidare avsnitt 2.6 i det följande) har utredningen även diskuterat, om man skulle kunna införa en ordning som innebär att *polisen tar betalt för alla utryckningar* i anledning av larm – befogade likaväl som obefogande – en ordning som givetvis skulle innebära en viss ekonomisk press på larminnehavarna.

Utredningen har för sin del anfört principiella betänkligheter mot denna lösning. Bl. a. skulle den enligt utredningen innebära att samhället tar betalt för det skydd till hälsa och egendom som var och en har rätt att fordra. Jag har förståelse för den synpunkten men vill peka på att skäl även

kan anföras för en motsatt uppfattning. Varje slag av larmsystem – automatiskt eller manuellt – kan ju sägas innebära att man skaffar sig förtur till samhällets begränsade resurser för brottsbekämpning, något som i och för sig kan göra det berättigat att ta ut ersättning för denna extra service (jfr prop. 1980/81: 13 s. 42). Den utomordentligt stora andelen obefogade larm från de mekaniska larmanordningarna leder enligt min mening till vad som i realiteten kan betecknas som ett missbruk av de brottsbekämpande resurserna, och det kan därför framstå som så mycket mera skäligt med en generell betalningsskyldighet av nyss angivet slag.

Man skulle alltså som jag ser det i och för sig kunna försvara en ordning som innebär att polisen tar ut ersättning för alla uttryckningar i anledning av larm. Jag är dock inte beredd att i det här sammanhanget och på det nu föreliggande underlaget föreslå att en sådan ordning införs. Dels kan naturligtvis de nyss anförda principiella betänkligheterna inte fränkännas betydelse och dels skulle vissa följdfrågor i så fall behöva utredas närmare. Jag tänker då bl. a. på de gränsdragningsproblem som uppkommer när det gäller andra orsaker till brådskande polisuttryckningar än larm från centralanslutna anläggningar och på de undantag som måste göras för att undvika att ersättningsskyldigheten leder till stötande resultat. Dock torde en ersättningsskyldighet efter de riktlinjer som jag nu har angivit vara en av de frågor som får övervägas närmare, om de åtgärder som jag här föreslår inte leder till en markant minskning av antalet obefogade larm.

En ordning som däremot bör kunna genomföras redan nu är att låta innehavare av centralanslutna larmanläggningar betala uttryckningskostnaderna i sådana fall då det finns skäl att anta att de inte har gjort vad på dem ankommer för att undvika obefogade larmuttryckningar. En sådan lösning kan åstadkommas, om polismyndigheten, när en anläggning har avgivit ett eller flera till synes obefogade larm, får förelägga innehavaren att låta se över anläggningen eller hålla genomgång med personalen om hur den skall hanteras. En förutsättning för att ett sådant föreläggande skall få utfärdas bör i så fall vara att det med hänsyn till omständigheterna finns grund för ett antagande att det obefogade larmet beror på brister i dessa avseenden. Till föreläggandet skulle då kunna knytas den rättsföljden att innehavaren får betala kostnaden för polisuttryckningar som sker i anledning av larm efter det att föreläggandet har utfärdats och fram till dess att han visar att han har fullgjort vad som har ålagts honom. Från en sådan regel bör givetvis undantag göras för de fall där larmet har utlösts av ett brottsligt angrepp eller det av något annat skäl skulle vara uppenbart oskäligt att ålägga betalningsskyldighet.

Givetvis skulle det i och för sig vara tänkbart att låta en betalningsskyldighet inträda så snart en anläggning har avgivit ett obefogat larm och således utan att föreläggande dessförinnan utfärdats. En sådan ordning skulle emellertid leda till ett ganska stort antal ärenden om ersättning och en hel del administrativa komplikationer. Bl. a. skulle det vid flertalet

uttryckningar bli nödvändigt att utreda om larmet verkligen har varit obefogat eller om det har utlösts av ett brottsligt angrepp. Vidare får man räkna med att polismyndigheternas beslut många gånger inte skulle godtas av dem som åläggs betalningsskyldigheten och att således åtskilliga besvärss-ärenden skulle behöva hanteras. Den nu senast diskuterade ordningen skulle alltså bli förenad med en rätt betydande byråkrati.

En ordning som innebär att polismyndigheten först genom ett föreläggande gör klart för larminnehavaren att hans anläggning inte synes fungera tillfredsställande och att polisen därför i fortsättningen kommer att ta ut ersättning för sina uttryckningar, om inte rättelse sker, erbjuder vissa fördelar. För det första torde man därigenom på mindre omständligt sätt uppnå i det närmaste samma preventiva effekt som om ersättning skulle tas ut redan efter första uttryckningen. Med hänsyn till ett sådant föreläggandes verkningar torde larminnehavarna i allmänhet se sig ha anledning att i nästan lika hög grad undvika att drabbas av ett föreläggande som av en omedelbar betalningsskyldighet. Man kan mot den bakgrunden räkna med att innehavarna av anläggningar som avger obefogade larm i åtskilliga fall omedelbart söker vidta åtgärder i syfte att undvika en upprepning. I många fall kommer därför bristerna att botas utan att polisen över huvud taget behöver ta upp frågan. Jag förordar en lösning av denna innebörd.

Föreläggandet bör alltså närmast ha innebörden av en varning för larminnehavaren att hans anläggning enligt polisens erfarenheter inte fungerar tillfredsställande och innebära att han åläggs att ombesörja en sakkunnig översyn av utrustningen eller i förekommande fall en information till den personal som kommer i kontakt med den i syfte att lära den hur man undviker obefogade larm.

Om den skisserade ordningen skall bli effektiv, bör förutsättningarna för att ett föreläggande av detta slag skall få utfärdas inte göras alltför stränga. Något krav på fullständig utredning om den verkliga orsaken till ett av allt att döma obefogat larm bör inte lämpligen uppställas, eftersom erfarenheten visar att det här ibland kan uppstå bevissvårigheter. Enligt min mening bör ett föreläggande kunna utfärdas så snart det finns skäl att anta att en obefogad polisuttryckning beror på att larmet har utlösts av misstag eller på andra brister i fråga om anläggningens skötsel eller utrustning. Det bör i stor utsträckning kunna överlämnas åt de lokala polismyndigheterna att på grundval av sina egna erfarenheter av de aktuella anläggningarna och med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall avgöra om det finns tillräcklig grund för ett sådant antagande. Vid den bedömningen torde, när det gäller automatiska inbrottslarm, hänsyn framför allt få tas till frekvensen av obefogade larm från de aktuella anläggningarna. Beträffande de manuellt utlösta överfallslarmen torde man dock från polisens sida kunna utgå från att flertalet obefogade larm beror på misstag eller slarv av personalen.

Givetvis skall det av föreläggandet framgå vad larminnehavaren åläggs

att iaktta. Man torde kunna utgå från att det i flertalet fall blir fråga om ettdera av två alternativ, beroende på om mekaniska eller mänskliga faktorer kan antas ha orsakat de obefogade larmen. Kan det antas att felet beror på brister i den tekniska utrustningen, bör innehavaren föreläggas att låta göra en teknisk översyn av anläggningen. Detta torde framför allt bli aktuellt när automatiska inbrottslarm har utlösts av annan orsak än misstag eller slarv av personalen. Kan larmet antas ha blivit utlöst av den sistnämnda orsaken, bör emellertid föreläggandet innefatta ett åläggande för larminnehavaren att ombesörja erforderlig utbildning av personalen. Det ena behöver f.ö. inte utesluta det andra. Vid behov bör innehavaren givetvis åläggas att vidta åtgärder i båda dessa avseenden.

Verkan av att ett föreläggande har utfärdats bör alltså vara att innehavaren därefter får utge ersättning för de uttryckningar som polisen gör i anledning av larm från anläggningen fram till den tidpunkt då han visat att han fullgjort vad som förelagts honom. En erinran om detta bör givetvis tas in i föreläggandet. Undantag bör göras endast i sådana fall då det skulle vara uppenbart oskäligt att ålägga betalningsskyldighet, exempelvis därför att det nya larmet har föranletts av ett brottsligt angrepp eller av händelser som inte kan läggas innehavaren till last. En viss möjlighet att jämka betalningsskyldigheten bör också finnas. Bortsett från fall av nyss angivet slag bör orsaken till det nya larmet inte spela någon roll för skyldigheten att betala ersättning för uttryckningskostnaden. Ett föreläggande om teknisk översyn bör inte utesluta att ersättning tas ut för uttryckning i anledning av ett larm som har utlösts på grund av misstag från personalens sida och omvänt.

Kostnaderna för polisuttryckningen bör tas ut med tillämpning av de normer som framgår av 3 § förordningen (1982:789) om ersättning för polisbevakning och för anslutning av larmanläggningar till polisen. Det innebär f. n. att larminnehavaren får betala 140 kronor per påbörjad timme för var och en av de polismän som har engagerats i uttryckningen och två kronor för varje påbörjad kilometer som polisbilen har kört till och från larmplatsen.

Vilken utredning som skall godtas av polismyndigheten för att larminnehavaren skall anses ha visat att han har efterkommit föreläggandet torde få avgöras från fall till fall. I allmänhet torde man få kräva ett intyg av en behörig installatör att han har kontrollerat larmanläggningen och åtgärdat eventuella brister eller ett protokoll eller liknande handling från personal-sammanträde hos larminnehavaren där det framgår att den berörda personalen har informerats om hur larmanläggningen skall handhas och hur man undviker att i onödan utlösa larmet. Beroende på föreläggandets utformning torde man i vissa fall få kräva handlingar av båda slagen. Sedan dokumentation av detta slag har kommit polismyndigheten till handa, bör emellertid någon betalningsskyldighet i anledning av det aktuella föreläggandet inte längre föreligga.

Eftersom man enligt vad jag förut har angett inte kan ställa upp något

krav på fullständig utredning av larmorsaken för att ett föreläggande skall få utfärdas, kan det naturligtvis i vissa fall tänkas förekomma att det eller de obefogade larm som ligger till grund för ett föreläggande i realiteten är att tillskriva förhållanden över vilka larminnehavaren inte har kunna råda. Vid den avvägning som här måste göras synes denna konsekvens få accepteras. Detta gäller inte minst mot bakgrund av att man som jag tidigare har angett i och för sig kanske principiellt sett skulle kunna försvara en ordning som innebär att polisen generellt tar betalt för uttryckningar på grund av larm.

De här föreslagna åtgärderna kommer att medföra ett visst administrativt merarbete för polisen. En tillämpning av det förordade systemet förutsätter sålunda bl. a. att man håller viss kontroll över larmuttryckningarna dels för att bevaka när tiden är mogen att utfärda ett föreläggande, dels för att bevaka de ärenden där föreläggande har utfärdats och där alltså kostnaden skall debiteras larminnehavaren. Detta merarbete torde dock utan vidare kunna ske inom ramen för nuvarande resurser och mer än väl kompenseras av de besparingar som en minskning av antalet obefogande larmuttryckningar innebär.

Den ordning som jag här har förordat bör vara tillämplig såväl i fråga om anläggningar som har direktanslutits till larmmottagare hos polisen som beträffande andra larmanläggningar som avger signaler till särskilda larmmottagare. Jag vill emellertid till sist påpeka att det beträffande de direktanslutna larmen givetvis erbjuder sig ytterligare en sanktion för fall då en larminnehavare inte fullgör vad som har förelagts honom, nämligen att *avbryta anslutningen*. Även denna sanktion bör stå polisen till buds. Jag återkommer i specialmotiveringen till hur en bestämmelse i ämnet bör kunna utformas.

2.4 Tillstånd för larminstallationsföretag m. m.

Departementsförslaget innebär att yrkesmässig verksamhet för installation av centralanslutna och därmed likställda larmanläggningar i fortsättningen inte får bedrivas utan tillstånd av polismyndighet. Innan sådant tillstånd ges skall installationsföretaget kontrolleras med avseende på bl. a. ordentlighet och pålitlighet. Företagen åläggs vidare ett visst ansvar för att de anläggningar som installeras är lämpliga för sitt ändamål och att deras installationsarbeten utförs på ett seriöst sätt. Installationsföretagen får rätt att begära uppgifter från centralt polisregister i samband med prövning av nyanställningar.

Utredningen har avvisat tanken på ett auktorisationssystem för larminstallatörer. Frågan om ett tillståndsförfarande av det slag som här föreslås har inte diskuterats av utredningen.

Remissinstanserna har i flertalet fall framfört kritik mot utredningens avvisande hållning till tanken på auktorisation av installatörer. Många

remissinstanser ger uttryck för åsikten att ett sådant system skulle vara ett bra sätt att på längre sikt minska antalet obefogade larm. Från några håll har särskilt betonats att man behöver kunna kontrollera installatörernas tillförlitlighet med avseende på laglydnad och vandel. Möjligheten att använda sig av ett enklare tillståndsförfarande har påpekats av några remissinstanser (se vidare bilaga 3 avsnitt 2.4).

Skäl för departementsförslaget

Utredningen har ingående diskuterat om en ordning som innebär en offentlig auktorisation av installatörer kan vara en användbar metod att komma till rätta med de obefogade larmen. Som utgångspunkt för sitt resonemang har utredningen bl. a. anfört att man här i landet brukar vara återhållsam när det gäller att införa regler om auktorisationstvång. Skälet härtill är att de ofta medför etableringshinder och konkurrensbegränsningar, något som i sin tur kan leda till fördyringar och till att strukturutvecklingen i den berörda branschen påverkas negativt.

Det finns dock enligt utredningen vissa skäl som talar för ett system med en myndighetskontrollerad auktorisation av larminstallatörer. Erfarenheten har visat att olämpligt utförda installationer är vanligt förekommande och att installatörernas kunskaper och yrkesskicklighet med hänsyn till den moderna teknikens alltmer sofistikerade anläggningar har blivit av stor betydelse för hur en anläggning skall komma att fungera. Genom ett auktorisationssystem skulle man enligt utredningen få garantier för att installationerna blir utförda på ett riktigt sätt och att produktvalet blir anpassat efter larmobjektet och dess miljö. Om man bland förutsättningarna för auktorisation även skulle ta med ett krav på tillförlitlighet i fråga om laglydnad och vandel, ger man konsumenterna en extra trygghet; installatörerna får kännedom om förhållanden som rör deras säkerhets- och skyddsintressen.

Mot tanken på ett auktorisationssystem talar enligt utredningen bl. a. den omständigheten att en sådan ordning ställer krav på en organiserad fortlöpande övervakning av larminstallatörerna antingen i form av en obligatorisk besiktning av nyinstallerade larmanläggningar eller genom en registrering av anläggningarna med uppföljande statistik över avgivna larm. Ett sådant övervakningssystem skulle medföra en omfattande administration och bli mycket resurskrävande. Det framstår därför enligt utredningen inte som någon realistisk lösning. En mer passiv kontroll, dvs. att man litar till reklamationer eller anmälningar, skulle vara otillräcklig då man därmed inte kan garantera att den som en gång erhållit auktorisation även i fortsättningen uppfyller kompetenskraven. Utredningen har vidare ansett att det inte har framkommit något som tyder på att det finns behov av kontroll av installatörernas laglydnad och vandel.

Utredningen har sammanfattningsvis funnit det tveksamt om sambandet mellan en auktorisation och en minskning av antalet obefogade larm är

sådan att det kan motivera ett resurskrävande auktorisationssystem av angivet slag. En sådan nyordning skulle dessutom enligt vad utredningen har framhållit inte få någon effekt när det gäller anläggningar som är i bruk, när systemet införs.

Flertalet remissinstanser har som sagt gett uttryck för en motsatt uppfattning. Därvid har bl. a. framhållits att ett auktorisationskrav tillförsäkrar både polisen och objektsägaren en viss garanti för att larmutrustningen uppfyller någon form av tekniska minimikrav och att den är anbringad på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt av en därtill lämplig person. Behovet av att kontrollera installatörernas vandel och laglydnad har betonats särskilt av några instanser, som påpekat att det finns ett starkt intresse hos kunderna att kunna lita på att det är ett seriöst företag man har att göra med. Några remissinstanser – bl. a. länsstyrelsen i Värmlands län – har väckt tanken på ett enklare tillståndsförfarande för larminstallatörer, jämförbart med det som föreskrivs i exempelvis lagen (1979:357) om yrkesmässig försäljning av dyrkverktyg.

För egen del vill jag först erinra om utredningens kartläggning av olika orsaker till obefogade larm. Den undersökningen gav vid handen att olämpliga anläggningar och bristfällig montering kan antas ligga bakom en betydande del av de onödiga larmen. Det ligger därför nära till hands att vidta åtgärder för att dels söka motverka riskerna för mindre omsorgsfullt utförda installationer, dels söka skapa ökade garantier för att valet av ny larmutrustning i varje särskilt fall bedöms fackmässigt med hänsyn till anläggningens syfte och den miljö, där den skall fungera. Detta gäller naturligtvis särskilt mot bakgrund av att larmanläggningarna numera utgör ett mycket betydelsefullt inslag i den brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamheten och att det därför är ett samhällsintresse att anläggningar av aktuellt slag har en från olika synpunkter godtagbar kvalitet. Mot bakgrund härav anser jag för min del att det är befogat att man från samhällets sida ställer vissa krav på installationsföretagen och skaffar sig en möjlighet till insyn i branschen.

Klart är att den prövning som ett offentligt auktorisationssystem i egentlig mening innebär skulle ge möjligheter för samhället att skaffa sig en ganska god kontroll över installationsbranschen. Ett auktorisationsförfarande är emellertid också förenat med vissa nackdelar. Den omständigheten att det som utredningen påpekat skulle innebära en inskränkning i näringsfriheten på området som skulle kunna påverka strukturutvecklingen inom branschen anser jag visserligen med hänsyn till dennas mycket speciella karaktär inte utgöra någon avgörande olägenhet. Vad som främst talar mot tanken på att införa ett auktorisationsförfarande är snarare att man i så fall också måste skapa administrativa förutsättningar för den prövning som skulle bli aktuell. Genom att bevilja auktorisation skulle nämligen det allmänna ta på sig ett visst fortlöpande ansvar för installationsföretagens branschkompetens och yrkesskicklighet i övrigt. Ett sy-

stem av detta slag ställer därför stora krav på resurser och sakkunskap hos de myndigheter som skall handlägga dessa ärenden.

Jag gör i likhet med utredningen den bedömningen att de kostnader och övriga olägenheter som ett auktorisationssystem innebär knappast uppväger de relativt begränsade fördelar som här står att vinna, och jag är därför inte beredd att föreslå en sådan lösning.

Enligt min mening bör man dock ta till vara en del av de både principiella och praktiska fördelar som obestriddligen är förenade med att samhället får en viss insyn i och kontroll över installationsbranschen. För att uppnå detta behöver man dock inte gå så långt som till ett auktorisationsförfarande. Man kan nöja sig med en ordning som innebär att yrkesmässig verksamhet för installation av centralanslutna larmanordningar förutsätter tillstånd av myndighet, lämpligen polismyndighet. En sådan ordning har motsvarighet på andra områden, t. ex. inom tillämpningsområdet för den förutnämnda lagen om yrkesmässig försäljning av dyrkverktyg. Andra exempel erbjuder lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrvärelse och lagen (1981:2) om handel med skrot och begagnade varor.

Inom ramen för ett tillståndsförfarande bör det för det första vara möjligt att hindra uppenbart oseriös installationsverksamhet. På samma sätt som i de nyssnämnda tre lagarna kan ett företag i branschen åläggas att utse en föreståndare, som kontrolleras med avseende på laglydnad ochandel, en ordning som flera remissinstanser också har efterlyst. Detsamma bör gälla i fråga om ledamöter i företagets styrelse.

Personer med sådan kriminell belastning som gör dem mindre väl lämpade för att bedriva verksamhet för installation av larmutrustning kan på så sätt hindras från att komma in på marknaden. Ett tillståndsförfarande innebär därmed en viss trygghet för kunderna, som ju ofta till installatörerna lämnar ut sina vitalaste säkerhets- och skyddsintressen. En ordning av aktuellt slag är enligt min mening motiverad även oberoende av intresset att komma till rätta med falsklarmsproblemen.

Förfarandet skulle vidare ge polismyndigheten en god överblick över den installationsverksamhet som bedrivs i polisdistriktet och en viss kontakt med installatörerna, något som också kan vara ägnat att främja samarbetet mellan dem och polisen.

Jag nämnde tidigare att brister i själva installationsarbetena kan antas vara tämligen frekventa orsaker till obefogade larm. Det framstår mot den bakgrunden som rimligt att man i detta sammanhang även ställer vissa kvalitetsmässiga minimikrav på de företag som får tillstånd att utöva verksamheten. Av ett behörigt installationsföretag bör kunna krävas att installationsarbetena utförs på ett omsorgsfullt och korrekt sätt.

En ytterligare förutsättning för tillstånd bör mot bakgrund av det anförda vara att det kan antas att verksamheten kommer att bedrivas med noggrannhet och omsorg. Jag skall i specialmotiveringen gå in närmare på frågan om vilken prövning som kan bli aktuell för polismyndighetens del.

Jag vill här bara nämna att det i princip gäller att bedöma sådana förhållanden som sökandens yrkesskicklighet och erfarenhet av branschen eller andra jämförbara omständigheter.

En bestämmelse av angivet slag torde emellertid få sin största betydelse, när det gäller frågor om återkallelse av tillstånd. Den innebär nämligen att konstaterade uppenbara brister i nu angivna avseenden kan medföra att tillståndet återkallas. Jag skall återkomma även till detta i specialmotiveringen. Påpekas bör emellertid att en enstaka felbedömning givetvis inte bör föranleda återkallelse av tillståndet, medan däremot upprepade försummelser kan tyda på en sådan bristande lämplighet som bör föranleda att tillståndet omprövas.

Angeläget är givetvis att installatörerna kommer in i bilden på ett så tidigt stadium som möjligt, när nya larmanläggningar skall anskaffas och när äldre utrustning skall kompletteras eller ändras. Helst bör varje sådan åtgärd planeras i samråd med det installationsföretag som skall svara för installationsarbetet. Företaget har nämligen normalt den produktkännedom och den erfarenhet som behövs för att kunna bedöma, vilken typ av utrustning som generellt sett är lämpligast med hänsyn till den miljö och de bevakningsuppgifter som det är fråga om. Utredningen har också framhållit att brister i dessa avseenden är en ganska vanlig orsak till obefogade larm. För att minska riskerna för obefogade larm av dessa orsaker och för att inskräpa vikten av ett omsorgsfullt produktval i det enskilda fallet bör även bedömningar av detta slag anses omfattade av installationsföretagens ansvar. Ett företag bör med andra ord se till att den utrustning som installeras är lämplig med hänsyn till bevakningsuppgifter och miljö.

Polismyndighetens tillsyn över installationsföretagen får naturligtvis med det här skisserade systemet en i viss mån passiv karaktär. Någon mera ingående prövning av en ansökan om tillstånd kan sålunda inte förutsättas. Det blir här i första hand fråga om en registerslagning för kontroll av huruvida laglydnadskravet är uppfyllt för föreståndarens och eventuella styrelseledamöters del samt en allmän bedömning av om det finns anledning räkna med att verksamheten kommer att bedrivas seriöst.

En fråga om återkallelse av ett tillstånd bör tas upp endast på förekommen anledning, t. ex. därför att föreståndaren inte längre uppfyller kravet på laglydnad och vandel eller därför att man i det löpande arbetet finner upprepade och allvarliga bristfälligheter i fråga om de installationsarbeten som ett företag har utfört och som har resulterat i ett stort antal obefogade larm från anläggningar som har installerats. I ärenden om återkallelse av tillstånd av de sistnämnda skälen – ärenden som f. ö. kan antas bli ganska sällsynta – bör polisen vid behov kunna anlita utomstående teknisk expertis.

En särskild fråga är huruvida de allmänna krav beträffande laglydnad och vandel som enligt det förut anförda bör ställas upp i fråga om föreståndare och styrelseledamöter i ett installationsföretag bör utsträckas till att

gälla även de anställda i företaget eller åtminstone den personal som direkt sysslar med installationsarbeten. Otvivelaktigt kan goda skäl anföras för en sådan lösning. Man skulle här kunna tänka sig samma ordning som när det gäller anställda i bevakningsföretag, vilka enligt 4 § lagen om bevakningsföretag måste godkännas av myndighet vid provning avseende bl. a. laglydnad. Å andra sidan ger denna ordning upphov till en viss byråkrati: personalen måste registreras, byte av anställningar måste fortlöpande rapporteras etc.

Ett alternativ är att låta företagen själva på framställning få utdrag ur centralt polisregister vid provning av nyanställningar. Denna rätt föreligger enligt 17 § polisregisterkungörelsen (1969: 38) för televerket i fråga om den som söker anställning vid eller annars skall tjänstgöra inom verkets larmverksamhet, vilken dock numera bedrivs i bolagsform. Som jag ser det skulle en generell ordning av detta slag vara den mest smidiga och ändamålsenliga på förevarande område. Det ligger ju uppenbarligen i de berörda företagens eget intresse att personer med mera omfattande kriminell belastning som ligger nära tillbaka i tiden inte får syssla med känsliga installationsarbeten av exempelvis inbrottslarm. Jag förordar en lösning av nu angivet slag. Till frågan hur den lagtekniskt bör genomföras återkommer jag i specialmotiveringen.

Från tillståndsplikten bör staten undantas. Auktoriserade bevakningsföretag, vilka som framgått är föremål för kontroll i annan ordning, bör inte heller omfattas av tillståndsplikten. Tillståndsärendena kommer att bli förhållandevis få till antalet och kan enligt min uppfattning utan vidare handläggas inom ramen för nuvarande resurser.

2.5 Direktanslutning av larm till polisen

Departementsförslaget innebär att anläggningar för *överfallslarm* får anslutas till polisens larmmottagare efter beslut av polismyndigheten i orten. Anslutning får medges, om det är sannolikt att innehavaren löper risk att bli utsatt för rån eller annat överfall. De lokala polismyndigheterna föreslås vidare få besluta om direktanslutning av *inbrottslarm* från objekt som är viktiga för totalförsvaret samt objekt som tillhör postverket och bankväsendet. Även inbrottslarm från andra objekt får direktanslutas, om det är påkallat av särskilda skäl, men då efter beslut av rikspolisstyrelsen.

Utredningsförslaget överensstämmer med departementsförslaget utom i vad avser rätten till direktanslutning av inbrottslarm, som enligt utredningen bör begränsas till att i huvudsak avse viktiga objekt inom totalförsvaret.

Remissinstanserna har i allmänhet godtagit utredningsförslaget beträffande direktanslutning av överfallslarm. Förslaget om att på angivet sätt begränsa rätten till direktanslutning av inbrottslarm har däremot kritiserats från många håll. Det har därvid framför allt hävdats att även post- och bankkontor bör få direktansluta sina inbrottslarm till polisen. (Se vidare bilaga 3 avsnitt 2.6.)

Skäl för departementsförslaget

Enligt nuvarande ordning har innehavare av anläggningar för överfallslarm i regel möjlighet att ansluta dessa till polisens larmmottagare. I fråga om direktanslutning av inbrottslarm gäller enligt rikspolisstyrelsens tidigare nämnda anvisningar att sådan anslutning får medges av den lokala polisstyrelsen beträffande för totalförsvaret viktiga objekt, postverket och bankväsendet tillhöriga objekt samt apotek. Efter prövning av rikspolisstyrelsen får direktanslutning medges även i andra fall, exempelvis beträffande objekt som kräver särskilt skydd på grund av att de inrymmer stora egendomsvärden. Objekt som faller utanför denna beskrivning men som var anslutna när anvisningarna utfärdades har t. v. fått vara kvar under förutsättning att de inte har utgjort någon belastning med hänsyn till polisens arbete i övrigt. För direktanslutning utgår numera avgifter enligt förordningen (1982: 789) om ersättning för polisbevakning och för anslutning av larmanläggningar till polisen.

Utredningen har antagit att användningen av överfallslarm i framtiden kommer att öka och har mot den bakgrunden föreslagit att polisen skall få befogenhet att begränsa kretsen av objekt som skall medges rätt till direktanslutning av sådana larm. Avgörande för om anslutning skall tillåtas bör enligt utredningen vara innehavarens behov av direktanslutning med hänsyn till risken för rån eller överfall och möjligheterna för polisen att hålla en god utryckningsberedskap i distriktet.

När det gäller rätten att direktansluta anläggningar för inbrottslarm har utredningen föreslagit betydande inskränkningar i förhållande till vad som nu gäller. En sådan anslutning bör tillåtas endast beträffande objekt som är viktiga för totalförsvaret. Den nuvarande rätten till anslutning för post- och bankkontor, apotek samt andra skyddsvärda objekt bör enligt utredningen avskaffas. Förslaget har grundats bl. a. på uppfattningen att det i princip i första hand måste vara vars och ens egen sak att skydda sin egendom och att de nuvarande principerna för anslutning av inbrottslarm har lett till att ansvaret och kostnaderna för skydd av privat egendom till stor del har övervältrats på samhället.

Remissinstanserna har genomgående godtagit utredningens förslag rörande överfallslarm. De remissinstanser som har tagit upp frågan om rätten till direktanslutning av inbrottslarm har i allmänhet ansett att utredningen här har intagit en alltför restriktiv hållning. Sålunda har bl. a. rikspolisstyrelsen framhållit som sin mening att direktanslutning av inbrottslarm bör tillåtas också beträffande postkontor, banker, apotek och — efter en restriktiv prövning — även andra skyddsvärda objekt. Postverket har för sin del tagit avstånd från tanken att verket inte längre skulle få ansluta sina inbrottslarm till polisen. Verket har bl. a. framhållit att hemliga handlingar under postbefordran enligt gällande instruktioner skall förvaras i larmskyddade valv eller värdeskåp med inbrottslarm som är kopplade till polisen. Även bankerna har bestämt avvisat utredningens förslag, medan man från apotekshåll har accepterat utredningens ståndpunkt.

Jag vill för min del först erinra om att överfallslarm syftar till att påkalla hjälp i akuta nödsituationer. Det kan i praktiken vara fråga om exempelvis väpnade rån, där alltså ett mycket allvarligt hot är riktat mot en eller flera människor. Ett polisingripande måste därför alltid kunna göras snabbt, när ett sådant larm har utlöst. Anläggningar för överfallslarm finns regelmässigt i post- och bankkontor, men även apotek och en del varuhus och butiker har sådana larmanordningar. Jag ansluter mig i likhet med flertalet remissinstanser till utredningens förslag rörande rätten till direktanslutning av sådana anläggningar.

När det sedan gäller inbrottslarm bör först framhållas att utredningen givetvis inte har avsett att de intressenter som enligt dess förslag skulle förlora rätten till direktanslutning därmed också skulle gå miste om möjligheten att hålla sig med inbrottslarm. Skillnaden består i praktiken i att de i framtiden skulle få ansluta dessa anläggningar till andra larmmottagare, vars främsta uppgift skulle vara att kontrollera och i förekommande fall förmedla larmen till polisen.

Klart är dock att detta skulle innebära en försämring av skyddet för de aktuella objekten, i synnerhet vad avser förhållandena utanför de största kommunerna. Detta gäller även om man i enlighet med vad som förut har förordats överger utredningens tanke på en generell skyldighet för objektsinnehavarna att låta kontrollera larmorsaken innan ett larm vidarebefordras till polisen. Det förutsatta systemet skulle ju ändå innebära att från uttryckningssynpunkt värdefulla minuter förloras under den tid som åtgår från det att ett larm har utlöst till dess att det hunnit vidarebefordras till polisens kännedom.

Å andra sidan måste man naturligtvis på något sätt avgränsa den krets som skall tillåtas direktanslutning. I linje med vad remissinstanserna har påpekat bör denna gränsdragning göras med utgångspunkt från de olika objektens karaktär, varvid naturligtvis det behov som typiskt sett föreligger av en snabb polisinsats vid ett brottsligt angrepp träder i förgrunden. Även allmänna brottsförebyggande synpunkter måste här tillmätas betydelse.

Från dessa utgångspunkter inger förslaget att ta ifrån banker och postkontor deras nuvarande rätt till direktanslutning stark tvekan. I banker och postkontor förvaras ju stora mängder kontanter och de är därför attraktiva mål för personer som planerar att begå brott. För bankernas del är det kanske i första hand de s. k. serviceboxarna som brukar vara utsatta för angrepp. Det rör sig i dessa fall om pengar som allmänheten deponerar i bankerna efter stängningstid. Men dessutom förvaras ju stora värden i bankkontor och i penningautomater, och i sina bankfack förvarar bankerna i stor utsträckning värdehandlingar m. m. för allmänhetens räkning. När det särskilt gäller postkontoren tillkommer den i postverkets remissyttrande framförda synpunkten att där stundom förvaras hemliga handlingar av skiftande art, vilka kan kräva det särskilda skydd som här åsyftas.

Vid inbrott och liknande brottsliga angrepp mot banker och postkontor finns det mot den nu angivna bakgrunden ett påtagligt behov av snabba och redan i inledningsskedet effektiva åtgärder från polisens sida. Enligt min mening bör de därför även i fortsättningen ha möjlighet att direktansluta sina inbrottslarm till polisens larmmottagare. Detsamma bör naturligtvis gälla i fråga om objekt som är viktiga för totalförsvaret. Medgivande till direktanslutning bör i samtliga dessa fall kunna ges av polismyndigheten i orten.

Givetvis finns en del andra objekt som har ett lika påtagligt skyddsbehov och där liknande synpunkter på snabba polisingripanden sålunda gör sig gällande. En ny reglering i ämnet bör därför – i likhet med vad som nu gäller – ge möjlighet att, om särskilda skäl föreligger, tillåta direktanslutning av inbrottslarm även från andra objekt. Här bör tillståndsfrågan prövas från fall till fall med hänsyn till det aktuella skyddsbehovet. Enligt den nuvarande ordningen ankommer det på rikspolisstyrelsen att pröva dessa ärenden. Jag ser ingen anledning att ändra på detta. Tvärtom ger denna centrala beslutsordning en garanti för en enhetlig praxis på området, låt vara att man naturligtvis måste beakta de lokala förhållandena, där ibland belastningen i fråga om uttryckningsanspråk på det aktuella polisdistriktet.

För apotekens del är förhållandena något annorlunda. De har enligt nuvarande ordning möjlighet att direktansluta sina inbrottslarm till polisen. Av apoteksbolagets remissyttrande i detta ärende framgår emellertid att apoteken i betydande utsträckning har övergått eller kommer att övergå till att ansluta sina inbrottslarm till bevakningsföretag eller larmcentraler. Skyddsbehovet för apotekens del är typiskt sett inte lika stort som när det gäller bank- och postkontor. Vid en ny reglering torde apoteken mot bakgrund av det anförda inte behöva ingå i uppräknningen av objekt som generellt skall tillåtas direktanslutning. Vissa övergångsbestämmelser torde dock bli erforderliga.

Den ordning som jag här har förordat medför att det blir nödvändigt att ompröva tillstånden för en del av de objekt som nu är anslutna till polisens larmmottagare. Jag syftar på de objekt som var anslutna före år 1965 och som då enligt den särskilda övergångsregeln medgavs rätt till fortsatt anslutning. I den mån innehavarna av sådana anläggningar även fortsättningsvis vill ha sina larm direktanslutna, bör tillståndsfrågan prövas på nytt av rikspolisstyrelsen. Om det då blir aktuellt att inte ge tillstånd till fortsatt anslutning, måste givetvis vederbörande intressent få möjlighet att under en övergångstid ansluta sitt larm till en annan larmmottagare. Detta bör beaktas när övergångsbestämmelser utformas i ämnet.

Den reglering som behövs på det nu aktuella området behöver inte ha form av lag utan kan tas in i en av regeringen beslutad förordning. Det kan inte uteslutas att ändrade förhållanden kan föranleda en annan bedömning i någon av de frågor rörande direktanslutning som jag förut har berört. Det bör då ankomma på regeringen att besluta härom.

2.6 Falsklarmsavgift

Departementsförslaget innebär att tanken på en sanktionsavgift som påföljd vid obefogade larm t. v. avvisas.

Utredningsförslaget överensstämmer med departementsförslaget.

Remissopinionen är splittrad i denna fråga. Hälften av remissinstanserna har anslutit sig till utredningens uppfattning, medan ungefär lika många har intagit en motsatt ståndpunkt och förordat att man inför en avgift av angivet slag. (Se vidare bilaga 3 avsnitt 2.3.)

Skäl för departementsförslaget

Förslag om att införa något slag av sanktionsavgift på det här området fördes ursprungligen fram i den debatt som föregick tillkallandet av larmutredningen, se bl. a. JuU 1978/79: 7 och 1975 års polisutrednings betänkande (SOU 1979: 6) Polisen (s. 164–165). Frågan berördes även i utredningsdirektiven.

För sin del har utredningen alltså stannat för att inte föreslå ett avgiftssystem av det här slaget. Utredningens uppfattning är, som jag förut har berört, att det skulle vara principiellt felaktigt att ta ut en kostnadstäckande generell avgift av objektsägarna för alla larm, vare sig de är befogade eller obefogade. En eventuell avgift måste därför enligt utredningen utformas så att den skulle utgå bara i de fall då polisen gör en uttryckning i anledning av ett falskt larm, dvs. ett larm som inte utlösts av ett brottsligt angrepp på det skyddade objektet.

Utredningen har emellertid anfört flera argument mot en sanktionsavgift av detta slag. Sålunda har framhållits att svårigheten att i det särskilda fallet fastställa den direkta larmorsaken gör ett sådant system mycket svårt att tillämpa. Den omständigheten att ett larm har förefallit obefogat när polispersonal kommit till platsen behöver ju inte utesluta att det i verkligheten har förekommit ett försök till brottsligt angrepp, låt vara utan synliga spår i efterhand. Utredningen har i den delen framhållit att man för att kunna få en någorlunda pålitlig bedömning av larmorsak skulle behöva införa en ordning som innebär att en tekniker följer med vid varje larmutryckning för att kontrollera larmutrustningen och att polispatrullen ges tillräckligt med tid för en noggrann undersökning av larmobjektet. En sådan lösning är enligt utredningen varken praktiskt genomförbar eller ekonomiskt försvarbar.

Utredningen har även diskuterat möjligheten att lägga bevisbördan för att ett larm har varit befogat på objektsägaren men har avvisat även en sådan lösning, närmast av det skälet att den skulle föra med sig en komplicerad och resurskrävande administration.

Som en annan nackdel har utredningen åberopat att det sannolikt skulle vara nödvändigt att utforma reglerna om avgiftsbeloppets storlek på ett sådant sätt att hänsyn kan tas till betalningsförmågan hos dem som skall

svara för den. För att systemet skulle få någon effekt för stora och betalningsstarka företag måste det nämligen enligt utredningen krävas mycket höga avgifter. Men risken att drabbas av sådana avgifter skulle förmodligen avhålla mindre företag från att skaffa larmanordningar, trots att detta från brottsförebyggande synpunkt kunde vara befogat. En låg generell avgift skulle å andra sidan inte få nämnvärd effekt på större företag. Utredningen har befarat att ett avgiftssystem även med hänsyn härtill skulle ställa krav på en krånglig och resurskrävande administrativ apparat.

Remissutfallet är som nämnts ganska splittrat. Åtskilliga remissinstanser har anslutit sig till utredningens ställningstagande. En motsatt uppfattning har emellertid framförts från flera håll. De remissinstanser som har uttalat sig för en sanktionsavgift har ansett att utredningens argument inte är övertygande. Några förslag till hur man skall bemästra de av utredningen belysta svårigheterna har emellertid inte lagts fram. Däremot har helt allmänt framhållits att ett ordentligt ekonomiskt påtryckningsmedel i förening med andra åtgärder bör kunna bidra till att bättre anläggningar anskaffas och till att tillsyn och skötsel förbättras.

För egen del vill jag inte utesluta att ett system med falsklarmsavgifter skulle kunna innebära vissa fördelar. Larminnehavarna skulle därmed få en ytterligare ekonomisk press på sig att verka för att deras anläggningar inte avger obefogade larm. Detta skulle kunna få betydelse inte bara när det gäller underhåll av anläggningarna samt utbildning av den handhavande personalen utan även som en faktor att ta med i bedömningen vid anskaffning och installation av nya anläggningar.

Som utredningen har framhållit är det emellertid samtidigt klart att ett avgiftssystem är behäftat med vissa nackdelar. Uppenbarligen skulle svårigheten att fastställa den egentliga larmorsaken skapa problem. I stället för att som nu kunna lämna platsen efter att ha konstaterat att någon polisinsats inte behövs skulle sålunda polisen i åtskilliga fall behöva verkställa en brottsplatsundersökning och en teknisk undersökning av larmanordningen för att fastställa larmorsaken. En sådan ordning skulle alltså bli resurskrävande, och sannolikt skulle man ändå stöta på många fall där det inte går att med säkerhet fastställa larmorsaken.

De nu berörda nackdelarna torde i allt väsentligt kvarstå även om bevisbördan för att larmet inte var omotiverat läggs på anläggningsinnehavaren. Polisen skulle säkerligen ändå få göra en hel del egna undersökningar bl. a. för att få underlag att utvärdera den av anläggningsinnehavaren förebragta utredningen. I annat fall riskerar man att avgiften i praktiken skulle drabba slumpmässigt och ineffektivt.

Återstår alltså möjligheten att ta ut avgift vid alla larmutryckningar som polisen gör. Den frågan har jag tidigare berört i avsnittet om larminnehavarnas skyldigheter (se avsnitt 2.3). Mot en sådan ordning kan som jag där framhöll anföras en del principiella betänkligheter. Detta gäller kanske i synnerhet om systemet skulle utformas på det sättet att en avgift tas ut för

att uppgift lämnas till polisen om larm från en icke direktansluten anläggning. En ordning av detta slag skulle i praktiken ligga nära en generell avgiftsbeläggning av polisanmälningar om akuta händelser som bedöms påkalla polisinslagande. Som jag förut konstaterade erbjuder det nu föreliggande materialet inte tillräckligt underlag för ett förslag i denna riktning. Jag vill emellertid erinra om att jag samtidigt framhöll att en ersättningsskyldighet av detta slag torde vara en av de frågor som får övervägas närmare, om de åtgärder som jag har föreslagit i det föregående inte leder till en minskning av antalet obefogade larm.

De invändningar som kan anföras mot en renodlad sanktionsavgift vid obefogade inbrottslarm gör sig inte i lika hög grad gällande i fråga om överfallslarm. Anläggningar för överfallslarm sköts nämligen regelmässigt manuellt. Det medför bl. a. att det här är lättare att klarlägga den direkta larmorsaken. Förhållandena kan i det avseendet sägas påminna om brandlarmen, beträffande vilka man på många håll tillämpar ett system med ersättningsskyldighet. I det av utredningen presenterade materialet finns emellertid ingenting som tyder på att obefogade överfallslarm skulle vara så frekventa att det föreligger tillräckliga skäl för en särreglering på det området.

Allmänt sett gäller som utredningen har anfört slutligen att ett system med avgifter på det här området skulle skapa administrativa svårigheter vad avser formerna för prövning och överprövning av beslut i dessa ärenden. Med hänsyn till det stora antal falsklarm som nu förekommer skulle det sannolikt krävas en rätt betydande administrativ apparat för prövningen av dessa ärenden, något som också skulle dra med sig kostnader. Detta gäller oavsett vilken typ av avgiftssystem man i så fall skulle välja.

Sammanfattningsvis delar jag utredningens uppfattning att man inte nu bör införa ett avgiftssystem med sikte på att minska antalet obefogade larm.

2.7 Myndighetskrav på larmanläggningar

Departementsförslaget innebär att man inte f. n. bör införa ett administrativt regelsystem med föreskrifter om bl. a. kvalitetsmässiga krav på den utrustning som får användas i centralanslutna larmanläggningar. Möjlighet att meddela sådana normer skall dock finnas när det gäller anläggningar som är eller avses bli direktanslutna till polisen.

Utredningsförslaget avviker från departementsförslaget så till vida att utredningens lagförslag innebär att rikspolisstyrelsen ges generell befogenhet att meddela föreskrifter av angivet slag.

Remissinstanserna har i allmänhet ställt sig positiva till tanken på att i administrativ ordning framtvinga en viss minimistandard på anläggningarna. Åtskilliga instanser intar dock en negativ hållning till en reglering av detta slag (se vidare bilaga 3 avsnitt 2.5).

Skäl för departementsförslaget

Utredningen har föreslagit att rikspolisstyrelsen får i uppdrag att meddela föreskrifter om bl. a. utförande, beskaffenhet, egenskaper, användning, kontroll och besiktning av larmanläggningar. Sådana föreskrifter bör enligt utredningen vara ett verksamt medel att komma till rätta med falsklarmsproblemet. Styrelsens uppdrag skulle i första hand ta sikte på direktanslutna anläggningar, men föreskrifterna skulle kunna tjäna som riktmärke för den övriga larmmarknaden. Enligt förslaget skulle rikspolisstyrelsen få generell befogenhet att meddela föreskrifter av aktuellt slag.

Till grund för utredningens ställningstagande ligger bl. a. den uppfattningen att samhället bör få en kontroll över produktutvecklingen på området för att styra denna i riktning mot mera driftsäkra och mindre falsklarmsbenägna larmanordningar. Utredningen har för sin del inte gått närmare in på frågan om vad de aktuella föreskrifterna skulle innehålla i sak men har förutsatt att rikspolisstyrelsen skall kunna få biträde av bl. a. statens provningsanstalt i arbetet med föreskrifterna. Kontrollen av att föreskrifterna följs förutsätts ske genom officiell provning.

Vid remissbehandlingen synes utredningens uttalanden i allmänhet ha uppfattats som ett förslag om att rikspolisstyrelsen skall meddela generella föreskrifter med avseende på både direktanslutna och icke direktanslutna anläggningar. Ett betydande antal remissinstanser har ställt sig bakom denna tanke. Flera av dessa instanser har emellertid betonat vikten av att kvalitetskraven utformas och tillämpas på sådant sätt att den fria konkurrensen inte sätts i fara. Vidare har erinrats om vikten av att svenska regler om larmanläggningar anpassas till internationella normer på området, eftersom i annat fall tekniska handelshinder kan uppkomma.

Åtskilliga remissinstanser har å andra sidan avstyrkt förslaget. I huvudsak har man därvid ansett att sådana föreskrifter skulle innebära ett opåkallat ingrepp i näringsfriheten på larmområdet samt att ett eventuellt behov av att standardisera larmutrustning kan tillgodoses genom det internationella samarbete som pågår för att ta fram enhetliga normer på området.

För att man på lång sikt skall kunna nedbringa antalet obefogade larm till en acceptabel nivå är det enligt min uppfattning nödvändigt att produktutvecklingen på området tar sikte på skärpta krav på skydd i detta avseende. Som jag tidigare har påpekat har det hittills inte funnits tillräckliga ekonomiska motiv för en sådan utveckling. De förslag som jag i det föregående har lagt fram syftar också till stor del till att bota denna brist.

Ett regelsystem som innebär att samhället skaffar sig kontroll över larmmarknaden genom föreskrifter med vissa minimikrav på utrustningen skulle givetvis kunna erbjuda vissa fördelar. Man skulle då få ökade garantier för att den larmutrustning som används är godtagbar även från de utgångspunkter som här är aktuella.

Som jag ser det är emellertid en sådan lösning även förenad med en del

problem. På ett område som i likhet med larmmarknaden befinner sig i stark utveckling kan normer för och officiell provning av de olika komponenter som ingår i anläggningarna otvivelaktigt bli ett dyrbart system. Till detta kommer att en betydande produktutveckling pågår på området och att det här är fråga om anläggningar som är komplicerade från teknisk synpunkt. Man måste anta att det kommer att bli ett mycket tidskrävande arbete att ta fram dessa föreskrifter. Sedan en tid tillbaka har generellt inriktade ansträngningar lagts ned på att söka begränsa behovet och omfattningen av föreskrifter från de centrala myndigheternas sida, och det ter sig även från denna synpunkt tveksamt att belasta rikspolisstyrelsen eller någon annan central myndighet med att ta fram generella föreskrifter i fråga om larmanläggningar. De olägenheter som har angetts nu skulle kanske kunna accepteras, om man verkligen på denna väg skulle nå fram till en effektiv minskning av antalet falska larm. Jag känner mig emellertid inte helt övertygad om att så skulle bli fallet. Föreskrifterna skulle sålunda knappast kunna få någon effekt när det gäller de anläggningar som ligger bakom de nuvarande problemen.

Till det anförda kommer även en synpunkt som har framförts från några håll under remissbehandlingen, nämligen att det redan nu pågår ett internationellt samarbete för att ta fram enhetliga normer för larmanläggningar. Även Sverige deltar i det arbetet. I detta läge skulle det naturligtvis vara svårt att meddela detaljerade interna svenska föreskrifter som saknar motsvarigheter internationellt sett. Jag vill också nämna att brottsförebyggande rådet har inrättat en arbetsgrupp för utredning av marknaden för lås, larm och annan brottsförebyggande utrustning. Arbetsgruppen har bl. a. att ta ställning till frågan om behovet av normer på området. Självfallet är det mycket väsentligt att polisens synpunkter tas tillvara i det standardiseringsarbete som pågår. Det torde ankomma på rikspolisstyrelsen att beakta denna fråga.

Med hänsyn till det anförda anser jag att tiden inte nu är mogen för att införa ett system med detaljerade föreskrifter och obligatorisk officiell provning på det nu aktuella området. Dock vill jag förutskicka att det kan bli aktuellt att ta upp även denna fråga till ny prövning, om de åtgärder som jag har föreslagit i det föregående visar sig otillräckliga.

Inte heller utredningen synes emellertid i första hand ha åsyftat någon sådan generell ordning som den som nu har diskuterats. Som nämnts går förslaget närmast ut på att föreskrifter åtminstone i ett första skede skall fastställas endast för de larmanläggningar som är eller avses bli direktanslutna till larmmottagare hos polisen. Dessa föreskrifter skulle i så fall kunna tjäna som riktmärke för den övriga marknaden.

I den delen vill jag i likhet med riksrevisionsverket påpeka att polisen utan stöd i lag kan ställa upp erforderliga tekniska krav för att en anläggning skall få direktanslutas till polisen. Min avsikt är också att detta skall klargöras genom de verkställighetsföreskrifter som det i enlighet med vad

jag tidigare förutsatt skall ankomma på regeringen att meddela. Klart är emellertid mot bakgrund av de förhållanden som förut redovisats att det innebär en komplicerad och tidskrävande uppgift att ta fram normer även med denna begränsade inriktning.

2.8 Lokallarm

Departementsförslaget innebär att man inte bör meddela några särskilda bestämmelser om lokallarm.

Utredningsförslaget avviker från departementsförslaget. Utredningen har förordat att rikspolisstyrelsen får meddela föreskrifter om karaktären och varaktigheten av akustiska signaler från lokallarm.

Remissinstanserna har i den mån de berört frågan i allmänhet tillstyrkt utredningsförslaget, i en del fall med särskilda kommentarer. (Se vidare bilaga 3 avsnitt 2.8.)

Skäl för departementsförslaget

Som lokallarm brukar man beteckna en anläggning som har en så tillvida lokalt begränsad funktion att den enbart avger signal på larmplatsen, när den utlöses. Vanligen är det fråga om ljudsignaler som syftar till att dels skrämma angriparen dels väcka allmänhetens uppmärksamhet på vad som är på färde. I dessa fall finns det alltså inte någon särskild larmmottagare utan eventuella polisinsatser blir beroende av om grannar eller förbipassande hör av sig och meddelar att larmet har utlöst.

Utredningen har påpekat att allmänheten, när det gäller de akustiska lokallarmen, har en tendens att inte bry sig om signalerna och att det därför inte är ovanligt att dessa larm aldrig kommer till polisens kännedom. Utredningen påpekar dock att larmen ändå fyller en funktion, eftersom de ändå har en skrämeffekt på gärningsmannen, som ju inte kan veta i vilken utsträckning larmet har uppmärksamats.

De akustiska lokallarmen har ofta en hög ljudstyrka och de avger för det mesta sina signaler ända till dess att larmet stängs av, något som kan dröja ganska länge. Mot bakgrund av att dessa larm börjat få en allt större spridning har de enligt utredningen kommit att skapa vissa sanitära problem. Utredningen har därför föreslagit att man skall meddela bestämmelser i syfte att begränsa de akustiska signalernas varaktighet och styrka. Enligt utredningen bör rikspolisstyrelsen få utfärda föreskrifter med detta innehåll.

De remissinstanser som har tagit upp frågan har i allmänhet tillstyrkt utredningsförslaget. Från ett par håll har framhållits att man vid utformningen av eventuella föreskrifter får väga miljöskyddsintresset mot brottsskyddsintresset och med beaktande av att larmets värde minskar eller försvinner, om signalens varaktighet är för kort. Några remissinstanser anser att lokallarmen generellt sett inte bör ha någon hög prioritet, när

det gäller polisens uttryckningsskyldighet. En annan synpunkt som har framförts är att skrämseffekten erfarenhetsmässigt är ganska kortvarig och att brottslingar ganska snart upptäcker, när en anläggning enbart skall fylla en sådan funktion.

För egen del vill jag erinra om att lokallarmen tjänar syftet att fästa uppmärksamheten på ett brottsligt angrepp på det skyddade objektet. För att kunna fylla den funktionen måste signalen givetvis ha en viss ljudstyrka och varaktighet. I sakens natur ligger därför att signalen från ett sådant larm alltid blir ett störningsmoment för dem som nås av ljudet. Samtidigt måste man, som utredningen har påpekat, även beakta miljöskyddssynpunkterna. Lokallarmen bör naturligtvis inte vara så utformade att de framkallar större sanitära olägenheter än vad som är oundgängligen nödvändigt.

Jag vill också erinra om att lokallarmanläggningarna enligt utredningen har lägre frekvens av registrerade falsklarm än anläggningar av annat slag. Till en del kan naturligtvis detta hänga samman med att larmen inte i samma utsträckning som när det gäller centralanslutna anläggningar vidarebefordras till polisen.

Önskvärt är givetvis att den som har ett lokallarm – om han inte själv finns i närheten – ombesörjer att någon annan kan stänga av signalen. Så torde också vara fallet beträffande flertalet av de lokallarm som finns i villor och andra fasta larmobjekt. De problem som kan förekomma torde i allt väsentligt avse sådana fall, där anläggningarna är knutna till rörliga föremål. Jag tänker då närmast på lokallarm i bilar och båtar. Här kan det stundom inträffa att ägaren uppehåller sig på en plats där han inte själv kan höra, när larmet går. Av naturliga skäl finns i dessa fall i allmänhet inte heller någon vidtalad granne eller annan som kan stänga av larmet.

Enligt min mening erbjuder dock utredningens betänkande inte tillräckligt underlag för ett ställningstagande till frågan om behovet av en särskild reglering rörande varaktigheten och ljudstyrkan hos larm av detta slag. Några mera påtagliga olägenheter av de nuvarande förhållandena har inte påvisats. Jag vill emellertid inte utesluta att frågan får tas upp till behandling i senare sammanhang, om det skulle visa sig att problem uppstått på området.

Med anledning av vad som har anförts rörande polisens uttryckningar i anledning av lokallarm vill jag avslutningsvis påpeka att i den mån sådana larm förmedlas till polisen detta i allmänhet torde ske genom telefonsamtal från personer som har uppmärksammat larmet. Polisen får därvid – till skillnad från när fråga är om centralanslutna larm – möjlighet att höra vilka övriga iakttagelser anmälaren gjort. Därigenom får man från polisens sida i dessa fall många gånger också större möjligheter att bilda sig en uppfattning om vilken prioritering som larmet bör ges i förhållande till andra uppgifter.

2.9 Författningsreglering

Den reglering som jag har förordat i det föregående är till en del av den karaktären att den bör meddelas i lag. De bestämmelser som behövs bör lämpligen samlas i en särskild lag med rubriken "lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar m. m.". Med hänsyn till intresset av att ha bestämmelserna i ämnet samlade bör till lagen också föras en del föreskrifter som i och för sig skulle ha kunnat meddelas genom förordning. Jag återkommer till detta i specialmotiveringen.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m. m.

Förslagen bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 4*¹.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar m. m.

1 §

I denna lag avses med
larmanläggning

en anläggning som är inrättad för att vid in-
trång, överfall eller annat liknande brottsligt
angrepp avge signal till en särskild larmmot-
tagare

larm

en signal som avges från en larmanläggning
till en larmmottagare

larminstallations-
verksamhet

yrkemässig verksamhet för installation,
montering, reparation eller ändring av larm-
anläggningar

larminstallations-
företag

ett företag som bedriver larminstallations-
verksamhet

larminnehavare

den som innehar en larmanläggning.

Av skäl som har utvecklats i den allmänna motiveringen tar den nu aktuella regleringen sikte enbart på sådana larmanläggningar som direkt syftar till att ta polisens tjänster i anspråk. Brandlarm och andra typer av larm som är inrättade för att primärt påkalla insatser av andra organ än polisen omfattas alltså inte av de bestämmelser som här föreslås. Att lagen

¹ Bilagan har uteslutits här. Förslagen är likalydande med dem som är fogade till propositionen.

har denna begränsade räckvidd framgår av de definitioner som här ges på vad som skall förstås med larmanläggning och larm i lagens mening.

Anläggningar för inbrotts- och överfallslarm utgör de vanligaste typerna av anläggningar som här avses. Men givet är att lagen skall gälla även i fråga om andra slag av larmanläggningar som är inrättade för att i första hand skydda mot brott, exempelvis s. k. bedrägerilarm och anläggningar som enbart skyddar mot skadegörelse.

En larmanläggning i lagens mening föreligger vidare bara under förutsättning att anläggningen är utformad för att avge sina signaler till en särskild larmmottagare. De signaler som indikerar att larmet har utlöst skall med andra ord på teknisk väg överföras till en speciell mottagaranläggning. För lagens tillämplighet saknar det emellertid betydelse om larmsignalerna tas emot direkt hos polisen, vid en larmcentral eller ett bevakningsföretag eller om det är en privatperson som fungerar som larmmottagare. Med den angivna avgränsningen kommer lagen däremot inte att avse lokallarm, dvs. anläggningar som endast avger sina signaler direkt på själva larmplatsen och som i princip riktar sig till alla som råkar befinna sig i närheten.

Larminstallationsföretag skall i fortsättningen inte få bedriva sin verksamhet utan tillstånd från polisen. Med installation avses i detta sammanhang inte bara direkta installationsarbeten utan även montering, reparation och ändring av befintliga larmanläggningar.

Övriga i paragrafen intagna definitioner torde inte kräva någon ytterligare kommentar.

2 §

Larminstallationsverksamhet får inte bedrivas utan tillstånd.

För tillstånd krävs

1. att den som ansöker om tillstånd kan antas komma att bedriva verksamheten med noggrannhet och omsorg,
2. att, om sökanden är en juridisk person, en föreståndare för verksamheten har utsetts,
3. att sökanden eller, om denne är en juridisk person, föreståndaren och medlemmarna i dess styrelse har gjort sig kända för laglydnad och ordentlighet.

Staten behöver inte tillstånd enligt första stycket. Detsamma gäller företag som avses i lagen (1974:191) om bevakningsföretag.

Andra stycket

Här anges under vilka förutsättningar tillstånd att bedriva yrkesmässig larminstallationsverksamhet får meddelas.

För det första krävs att företaget kan antas komma att bedriva verksamheten med noggrannhet och omsorg. När det är fråga om en enskild näringsidkare, har tillståndsmyndigheten här att göra en allmän bedömning av hans förutsättningar härvidlag. Dessa kan hänga samman med erfarenhet av branschen och yrkesskicklighet. Men situationen kan mycket väl

vara den att han har sådan utbildningsmässig bakgrund eller erfarenhet från näraliggande verksamhetsområden att det redan av det skälet finns anledning att anta att verksamheten kommer att bedrivas på avsett vis. Några i lag fastlagda riktlinjer för den bedömningen torde inte behövas. Klart är emellertid att tillståndsmyndigheten många gånger torde kunna få erforderligt beslutsunderlag genom upplysningar om sökandens tidigare verksamhet. Eftersom tillstånd skall meddelas av polismyndigheten i orten, torde man också många gånger kunna utnyttja den lokala kännedom som kan finnas. Det bör framhållas att avsikten inte är att någon alltför ingående undersökning skall göras och att påtagliga skäl skall kunna åberopas för att tillstånd skall vägras. Det bör också betonas att någon prövning av behovet av verksamheten som sådan inte skall förekomma.

Utöver kravet på en viss yrkesskicklighet uppställs också den förutsättningen, att sökanden skall ha gjort sig känd för laglydnad och ordentlighet. Detta krav – som motiveras av behovet av att hindra personer med kriminell belastning från att ägna sig åt verksamhet av detta slag – innebär att polismyndigheten i tillståndsärendet skall kontrollera om sökanden finns i centralt polisregister.

Vilken betydelse man skall tillmäta eventuella anteckningar i registret får naturligtvis avgöras från fall till fall. Brottslighetens art och omfattning samt den tid som har förflutit efter den senaste anteckningen torde många gånger ge tillräcklig ledning för bedömningen. Men givetvis står det polismyndigheten fritt att vid behov inhämta kompletterande upplysningar från andra myndigheter, exempelvis taxerings- eller kronofogdemyndighet, i den mån fråga inte är om uppgifter för vilka sekretess gäller.

Det bör anmärkas att något krav på undersökning beträffande medborgerlig pålitlighet inte har ställts upp. Någon slagning i det register som förs vid rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning skall alltså inte företas med stöd av denna bestämmelse.

Kravet på laglydnad och ordentlighet gäller företagaren själv i fall då han under enskild firma bedriver installationsverksamhet av aktuellt slag. När det gäller juridiska personer måste det finnas en föreståndare som har ansvaret för företagets verksamhet. Det blir då i fråga om denne som laglydnadskravet gäller. Här uppställs emellertid också det kravet att samtliga medlemmar i företagets styrelse har gjort sig kända för laglydnad och ordentlighet.

Tredje stycket

Undantag från tillståndsförfarandet har gjorts för sådan installationsverksamhet som bedrivs av staten. Undantaget tar inte sikte på samhällsägda aktiebolag. Vidare gäller att bevakningsföretag inte behöver något särskilt tillstånd för att få bedriva installationsverksamhet.

För anställda hos installationsföretag behövs inget tillstånd. Det ankommer i stället på den som driver verksamheten att ansvara för att hans

anställda uppfyller de krav som tidigare berördes. Jag återkommer till den frågan i avsnitt 4.2.

3 §

Fråga om tillstånd provas av polismyndigheten i den ort där verksamhetens ledning skall utövas.

Polismyndigheten i den ort, där företagets ledning skall utövas, skall pröva frågan om tillstånd för installationsverksamhet. Den som har tillstånd är emellertid behörig att utöva verksamhet även i andra orter än den där tillståndet har meddelats. Företag som bedriver verksamhet på flera orter behöver alltså bara ett tillstånd. Skulle däremot i ett koncernförhållande lokal verksamhet bedrivas i form av självständiga dotterbolag, måste givetvis varje sådant bolag ha särskilt tillstånd för verksamheten.

Ett tillstånd gäller tills vidare. Jag har inte ansett tillräckliga skäl föreligga för att öppna en möjlighet att i här aktuella fall tidsbegränsa tillstånden.

4 §

Polismyndigheten får återkalla tillståndet, om förutsättningarna för tillstånd inte längre föreligger. Bevakningsföretag får i motsvarande fall förbjudas att bedriva larminstallationsverksamhet. Ett sådant förbud skall upphävas på ansökan av företaget, när det inte längre finns skäl för förbudet.

Paragrafen anger under vilka förutsättningar tillstånd att bedriva installationsverksamhet får återkallas.

En omständighet som kan föranleda att tillståndet bör omprövas är om den som svarar för verksamheten döms för sådan brottslighet som gör att han inte lämpligen i fortsättningen bör betros med att bedriva verksamhet av detta slag. Ett annat skäl för återkallelse kan vara att verksamheten inte bedrivs med tillbörlig omsorg. Som jag har framhållit i den allmänna motiveringen, har installationsföretagen ett betydande ansvar för att anläggningarna, såvitt ankommer på dem, fungerar på ett tillfredsställande sätt. Givetvis är det inte meningen att en enstaka felbedömning av en installatör skall medföra att tillståndet återkallas. Men visar det sig att företaget vid upprepade tillfällen har gjort slarviga installationer eller installerat larmanläggningar som har varit uppenbart olämpliga med hänsyn till bevakningsuppgifter och miljö skall polismyndigheten kunna ta upp frågan om en återkallelse av tillståndet. Givetvis bör i motsvarande fall bevakningsföretag kunna förbjudas att bedriva installationsverksamhet. Frågan om sådant förbud bör provas av polismyndigheten. Länsstyrelsen, som är tillsynsmyndighet för bevakningsföretag, bör emellertid underrättas i de fall då förbud utfärdas.

I ärenden av nu aktuellt slag, vilka förmodligen blir mycket sällsynta, bör polismyndigheten också kunna anlita utomstående teknisk expertis för att utvärdera företagets verksamhet.

5 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver under vilka förutsättningar en larmanläggning får anslutas till larmmottagare hos polisen.

Frågan om rätten till direktanslutning av larm till polisen har behandlats i avsnitt 2.5 i den allmänna motiveringen. Bestämmelser om detta avses bli utfärdade i en särskild förordning.

6 §

En larminnehavare är skyldig att iaktta vad som skäligen bör ankomma på honom för att motverka att anläggningen genom obefogade larm förorsakar onödigt arbete för polisen. I detta hänseende åligger det honom särskilt att ombesörja den skötsel och tillsyn av larmanläggningen som behövs samt att se till att personer som kan komma i kontakt med den inte av misstag utlöser larmet.

Larminnehavare får redan nu sägas ha ett ansvar för att se till att deras anläggningar inte avger obefogade larm och på så sätt förorsakar onödigt arbete för polisen. Paragrafen innebär att larminnehavarnas skyldighet i detta avseende uttryckligen slås fast.

Generellt sett är det två saker som larminnehavarna måste iaktta, nämligen att se till att utrustningen hålls i fullgott skick och att personer som kommer i kontakt med den inte i onödan utlöser larmet.

Ett sätt att hålla anläggningen i trim är att låta en behörig installatör gå igenom den med jämna mellanrum. Förslitna detaljer kan då bytas ut och andra justeringar göras innan anläggningen börjar krångla. Hur ofta en sådan tillsyn bör ske får vara beroende om omständigheterna i varje särskilt fall. Ofta torde för övrigt instruktionen för larmutrustningen innehålla anvisningar om sådan regelbunden sakkunnig genomgång som här avses. Tänkbart är också att installatören vid installationen gör upp ett serviceprogram för anläggningen.

Givetvis måste man också kunna kräva att bruksanvisningar och andra instruktioner för utrustningen noggrant följs. Skulle det förhålla sig så att några anvisningar av detta slag inte medföljer utrustningen – något som enligt utredningen inte är helt ovanligt – ankommer det på innehavaren att inhämta noggranna upplysningar av installatören om hur anläggningen skall handhas.

Vidare måste man av innehavaren kunna kräva att han ser till att förhållandena på larmplatsen är sådana att larmet inte påverkas av andra faktorer än vad den är avsedd för. I en lokal med dammkänslig larmutrustning åligger det exempelvis innehavaren att ombesörja en noggrann städning, så att han inte riskerar att larmet utlöses av kringflygande damm.

Åtminstone när det gäller större och mera komplicerade anläggningar bör framhållas lämpligheten av att någon eller några av de anställda utses att ha det omedelbara ansvaret för larmutrustningen. Riskerna för att

larmet skall utlösas av misstag torde nämligen minska, om det är relativt få personer med ingående kännedom om utrustningen som har ansvar för exempelvis till- och fränkoppling av larmet. Men samtidigt är givetvis viktigt att hela personalen utbildas. Alla anställda som kan tänkas komma i kontakt med larmutrustningen måste känna till hur man undviker att utlösa larmet. Innehavaren har emellertid ansvar inte bara för den egna personalen i dessa avseenden. Han har också att se till att hantverkare och andra utomstående som tillfälligtvis uppehåller sig på larmplatsen inte av misstag utlöser larmet.

Paragrafen tar som framgår sikte på larminnehavarens skyldigheter gentemot polismyndigheten. Innehavare av icke direktanslutna anläggningar kan givetvis välja andra vägar, när det gäller att undvika att obefogade larm vidarebefordras till polisen. De kan, om de önskar, med larmmottagaren träffa överenskommelse om att denne skall ombesörja att larmorsaken kontrolleras, innan polisen kallas till platsen. Som framgår av vad som har anförts i den allmänna motiveringen har emellertid tanken på en obligatorisk tillämpning av denna ordning avvisats.

7 §

Vid bedömningen av om uttryckning skall göras eller annan åtgärd skall vidtas med anledning av ett larm bör polismyndigheten, om åtgärden skulle leda till att andra uppgifter eftersätts, beakta om anläggningen tidigare i stor omfattning har föranlett onödiga insatser från polisens sida.

Det är inte möjligt att i en författningsbestämmelse ange hur en larmsignal skall bedömas när det gäller prioriteringen i det löpande polisiära arbetet. Detta är något som alltid måste avgöras från fall till fall och med beaktande av det allmänna arbetsläget. I förevarande paragraf ges emellertid polismyndigheten en uttrycklig befogenhet att låta larm från anläggningar, som vid upprepade tillfällen har förorsakat onödiga insatser från polisens sida, stå tillbaka för andra uppgifter.

Självfallet bör bestämmelsen tillämpas med omdöme och med beaktande av vilket objekt det är fråga om i det särskilda fallet. Jag vill påpeka att man från polisens sida ofta kan ha anledning att även i det här sammanhanget se allvarigare på överfallslarm än på andra typer av larm.

8 §

Har en polisuttryckning gjorts med anledning av ett larm och kan det antas att larmet har utlösats av misstag eller att det har orsakats av andra brister i fråga om anläggningens skötsel eller utrustning, får polismyndigheten förelägga larminnehavaren att vidta åtgärder för att förebygga ett upprepande.

Föranleder larm från anläggningen polisuttryckning efter det att ett föreläggande enligt första stycket har utfärdats och har inte larminnehavaren dessförinnan visat att han fullgjort vad som förelagts honom, skall han betala kostnaden för uttryckningen, om det inte är uppenbart oskäligt. Fråga om sådan ersättningsskyldighet prövas av polismyndigheten.

Är i fall som avses i första eller andra stycket larmanläggningen ansluten till larmmottagare hos polisen, kan polismyndigheten, enligt närmare föreskrifter som regeringen meddelar, besluta att anläggningen inte längre skall få vara ansluten.

I paragrafen anges vilka åtgärder som kan vidtas, när en larmanläggning enligt polisens erfarenheter fungerar mindre bra. I korthet går alltså systemet ut på att polismyndigheten genom ett formellt föreläggande kan ålägga larminnehavaren att vidta åtgärder för att bota bristerna och att innehavaren skall betala kostnaderna för de uttryckningar som därefter orsakas av anläggningen. Betalningsskyldighet skall föreligga fram till dess att han har visat att han har efterkommit föreläggandet.

Första stycket

En första förutsättning för att ett föreläggande skall få utfärdas är att en polisuttryckning har gjorts till larmobjektet. Regleringen syftar ju till att minska polisens arbete i anledning av obefogade larm. Den behöver därför inte ta sikte på andra larm än sådana som kommer till polisens kännedom. Det saknar dock betydelse om den signal som föranledde uttryckningen har mottagits direkt av polisen eller om den har förmedlats av en larmmottagare.

Uttrycket polisuttryckning bör inte ges en alltför snäv tolkning. Därmed torde få avses varje besök som polisen gör på larmplatsen i anledning av larmet. Skulle exempelvis polisen efter larmet nås av en underrättelse om att det har utlösts av misstag och att man därför inte behöver komma men anser sig polisen för sin del ändå ha anledning att genom besök på larmplatsen kontrollera riktigheten av denna underrättelse, torde det alltså vara fråga om en polisuttryckning i den mening som här avses. Detta gäller även om man inte färdats med uttryckningshastighet till platsen.

En andra förutsättning för att ett föreläggande skall få utfärdas är att larmet har varit obefogat och att det kan antas att signalen har utlösts av misstag eller till följd av andra brister i fråga om anläggningens skötsel eller utrustning. Därav följer att några åtgärder mot larminnehavaren inte blir aktuella, om det vid polisens ankomst visar sig att ett brottsligt angrepp har gjorts på det larmade objektet. I den delen bör det emellertid påpekas att det inte är meningen att polisens undersökning på larmplatsen skall bli mera omfattande än vad som f. n. regelmässigt är fallet – dvs. ett klagörande av om polisinsatser behövs. Med polisinsats avses då även exempelvis utredning av ett inbrottsförsök.

Har det alltså visat sig att några polisiära åtgärder av nu angivet slag inte behöver vidtas på larmplatsen, återstår att ta ställning till om det kan antas att larmet har utlösts av misstag eller till följd av andra brister i fråga om anläggningens skötsel eller utrustning. Eftersom man måste kunna anta att en välplanerad anläggning som sköts i enlighet med föreskrifterna i 6 §

normalt inte skall avge några obefogade larm, finns det enligt min mening ett betydande utrymme för en presumption för att sådana larm beror just på sådana brister som avses här.

Två osäkerhetsfaktorer måste emellertid beaktas i sammanhanget. Den ena är att det trots allt kan ha förekommit ett brottsligt angrepp – exempelvis ett inbrottsförsök – som inte efterlämnat några synliga spår. I ett sådant fall kan det alltså vid polisens ankomst förefalla som om larmet varit obefogat, trots att anläggningen har fungerat oklanderligt. Den andra osäkerhetsfaktorn är att även en välskött larmanläggning kan påverkas av förhållanden, över vilka larminnehavaren inte kan råda. Larmet kan exempelvis vara att tillskriva fel på telefonledningen.

Men även i betraktande av att det kan finnas sådana i och för sig godtagbara förklaringar till ett till synes obefogat larm torde det många gånger inte möta några större svårigheter att avgöra huruvida förutsättningarna för föreläggande är uppfyllda eller ej. Är det frågan om manuellt skötta larmanläggningar, torde polispatrullen snabbt kunna klargöra vem som har utlöst larmet och varför. Går det inte att relativt snabbt få svar på dessa frågor, ligger det ändå ganska nära till hands att anta att larmet har utlösts av misstag av någon av de närvarande. I dessa fall bör alltså ett föreläggande stundom kunna utfärdas redan efter den första obefogade utryckningen. I det sammanhanget vill jag emellertid betona att föreläggande får utfärdas endast om det kan antas att larmet beror på ett tekniskt fel eller ett felaktigt handhavande av utrustningen. Har exempelvis en bankkassör bedömt en situation felaktigt och utlöst larmet, därför att han trott sig utsatt för ett rån eller ett bedrägeriförsök skall ett föreläggande alltså inte utfärdas.

Har ett automatiskt larm utlösts under tid, när larminnehavarens personal eller andra behöriga personer finns på larmplatsen, bör situationen kunna bedömas på samma sätt som när det är fråga om ett manuellt larm. Polisen bör även här relativt snabbt kunna få veta vem som har utlöst larmet och varför, och får man inte snabbt klarhet på den punkten, bör man också i dessa fall många gånger kunna utgå ifrån att larmet har utlösts av misstag av någon av de närvarande.

Har däremot ett automatiskt larm utlösts när ingen behörig personal finns på platsen, blir bedömningen något vanskeligare. Då kan det nämligen, som jag nyss berörde, finnas andra näraliggande förklaringar till larmet än bristande tillsyn. I dessa fall bör man därför enligt min mening under en tid avvakta utvecklingen och se om anläggningen föranleder flera obefogade polisutryckningar. Ju mera frekventa sådana till synes obefogade larmsignaler blir, desto större torde sannolikheten vara att de beror på bristfälligheter i själva larmutrustningen. I de situationer som avses här kan man f. ö. räkna med att larminnehavarna många gånger självmant låter kontrollera anläggningarna redan efter det första larmet – detta för att undvika att inom kort riskera att drabbas av ett föreläggande.

Med hänsyn till att man bland polismyndigheterna relativt snabbt får en god erfarenhet av hur larmanläggningarna i distrikten fungerar, torde de frågor som jag nu har berört i den praktiska tillämpningen inte bereda några större svårigheter. Vid bedömningen av om föreläggande skall utfärdas bör naturligtvis alltid hänsyn tas till omständigheterna i det särskilda fallet. Men självfallet måste också beaktas det allmänna intresset av att hos larminnehavarna inskräpa vikten av att utrustningarna handhas och sköts på ett sådant sätt, att de inte onödigtvis besvärar polisen.

Av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3) framgår vilka åtgärder larminnehavaren bör åläggas att vidta. Kan det antas att larmet har utlösts av misstag (okunnighet eller slarv), bör föreläggandet gå ut på att de som har ansvaret för anläggningen skall erinras om hur den skall skötas och personalen i övrigt informeras om hur man undviker obefogade larm. I de fall då det kan antas att larmet har utlösts till följd av mekaniska brister bör föreläggandet innefatta ett åläggande för innehavarna att ombesörja att en behörig installatör ser över anläggningen och åtgärdar eventuella brister. I förekommande fall bör innehavaren åläggas att vidta åtgärder i båda dessa avseenden.

Larminnehavaren skall alltså inför polismyndigheten styrka att han har fullgjort vad som har förelagts honom. Som framgår av den allmänna motiveringen kan denna bevisskyldighet fullgöras på olika sätt beroende på vilka åtgärder innehavaren har förelagts att vidta. Tar föreläggandet sikte på personalutbildning, bör man från polisens sida kunna godta ett protokoll från ett personalsammanträde där det framgår att personalen har fått den information som avses i föreläggandet. I vissa fall torde även ett intyg av larminnehavaren om att han har vidtagit dessa åtgärder kunna godtas. När det gäller tekniska brister i larmanläggningen, bör man från polisens sida kräva ett intyg av ett behörigt installationsföretag, där det framgår att man efter det att föreläggandet utfärdats har sett över anläggningen och gjort de reparationer som behövs.

Någon tidsgräns behöver inte nödvändigtvis sättas ut i föreläggandet. Det kan med hänsyn till föreläggandets verkningar överlämnas åt larminnehavaren att själv bestämma, när de förelagda åtgärderna skall vidtas.

Skulle det stå klart att de ingivna handlingarna inte kan godtas – t. ex. därför att det inte klart framgår att personalen har fått fullgod information – bör naturligtvis polisen inom ramen för sin tillsynsplikt under hand påpeka detta för larminnehavaren. Rättsligt sett avgörs dock frågan om larminnehavaren skall anses ha efterkommit föreläggandet eller ej först i samband med att betalningsskyldighet aktualiseras på grund av fortsatta obefogade larm.

Andra stycket

Om anläggningen föranleder en ny uttryckning efter det att föreläggande har utfärdats men innan larminnehavaren har visat att han har efterkommit

föreläggandet, skall han åläggas att betala utryckningskostnaderna. Betalningsskyldighet skall dock inte åläggas, om det är uppenbart oskäligt. Som exempel på situationer då det enligt min mening skulle vara uppenbart oskäligt att ålägga betalningsskyldighet vill jag nämna det fallet att det klart framgår att det nya larmet har förorsakats av ett brottsligt angrepp eller av andra omständigheter som inte rimligen kan läggas innehavaren till last – blixtnedslag, oväntat strömavbrott och liknande händelser.

Den föreslagna utformningen av undantagsregeln innebär också att polismyndigheten får utrymme för att undantagsvis jämka betalningsskyldigheten och ålägga innehavaren att betala ett lägre belopp än vad som annars skulle utgå. Detta kan tänkas bli aktuellt exempelvis när det gäller larmobjekt i glesbygder, där körsträckan för polispatrullen stundom kan vara mycket lång.

Bortsett från fall av de slag som jag nu berört, bör, som har framhållits i den allmänna motiveringen, orsaken till det nya larmet inte spela någon roll för skyldigheten att betala ersättning för utryckningskostnader. Ett föreläggande om en teknisk översyn utesluter inte att ersättning tas ut för utryckning i anledning av ett larm som har utlösts av misstag från personalsida.

Kostnaden för utryckningen bör som har framhållits i den allmänna motiveringen tas ut efter samma normer som gäller för annat privat utnyttjande av polisens tjänster. Bestämmelser om detta finns i 3 § förordningen (1982: 789) om ersättning för polisbevakning och för anslutning av larmanordningar till polisen. Om riksdagen godtar föreliggande förslag, är det min avsikt att föreslå regeringen regler om detta.

Jag vill framhålla att det givetvis kan finnas skäl att upprepa den nu angivna proceduren med föreläggande och betalningsskyldighet, om anläggningen fortsätter att avge obefogade larm även efter det att larminnehavaren har efterkommit ett tidigare föreläggande. I fall då exempelvis nyligen en teknisk översyn av anläggningen har gjorts, måste dock naturligtvis hänsyn tas till detta.

Det bör anmärkas att polismyndighetens – eller efter överklagande länsstyrelsens – beslut i ärende om ersättningsskyldighet inte blir exigibelt i sig. Ersättningen får tas ut genom räkning till larminnehavaren.

Tredje stycket

Såvitt gäller direktanslutna larmanläggningar avses polismyndigheten ha den alternativa sanktionsmöjlighet som består i att avbryta anslutningen. En erinran om denna möjlighet har ansetts fylla ett informativt syfte och har därför tagits upp i en särskild bestämmelse. Möjligheten att avbryta anslutningen bör naturligtvis utnyttjas endast om larmobjektets karaktär är sådan att det från säkerhetssynpunkt är försvarligt att vidta en sådan åtgärd, något som exempelvis knappast kan vara förhållandet när fråga är om totalförsvarsobjekt. Regeringen avses meddela närmare föreskrifter även i dessa hänseenden.

9 §

Tillsyn över efterlevnaden av denna lag utövas av polismyndigheten.

10 §

Larminstallationsföretag och larminnehavare är skyldiga att efter anmodan lämna de upplysningar och förete de handlingar som behövs för tillsynen. Underlåts detta, får polismyndigheten utfärda vitesföreläggande.

Polismyndighetens tillsyn över hur lagen efterlevs kommer av naturliga skäl så till vida att få en ganska passiv karaktär som det normalt endast blir i samband med onödiga uttryckningar som särskilda åtgärder vidtas. De föreslagna bestämmelserna ger emellertid polismyndigheten befogenhet att på förekommen anledning – exempelvis ifrågasatt bortkoppling av en direktansluten anläggning – hos en larminnehavare kontrollera om anläggningen hålls i tillbörligt skick, om serviceprogrammet för anläggningen följs etc. För att få underlag för att bedöma en fråga om eventuell återkallelse av tillståndet för ett installationsföretag kan man också med stöd av dessa bestämmelser hos olika larminnehavare kontrollera hur resp. installationsarbeten har utförts. Inom ramen för tillsynen bör polismyndigheten beroende på omständigheterna också underrätta ett installationsföretag vars arbeten uppvisat brister om att frågan om återkallelse kan komma att tas upp, om inte en förbättring inträffar.

Uppgifter om enskildas affärs- eller driftförhållanden som lämnas inom ramen för tillsyns- och tillståndsgivningsverksamheten enligt förevarande lag bör vara underkastade sekretess. En bestämmelse om detta kan med stöd av 8 kap. 6 § sekretesslagen (1980: 100) meddelas i sekretessförordningen (1980: 657).

11 §

Den som bryter mot 2 § eller mot förbud som avses i 4 § andra meningen döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

12 §

Polismyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsstyrelsen genom besvär.

Länsstyrelsens beslut får överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Ett föreläggande enligt 8 § första stycket får inte överklagas särskilt.

En polismyndighets beslut i frågor som gäller ersättningsskyldighet för uttryckningskostnader, tillstånd för installationsverksamhet eller återkallelse av sådant tillstånd skall givetvis kunna överklagas. Detsamma gäller ett beslut om bortkoppling av direktansluten larmanläggning liksom – med ett undantag som strax skall beröras – andra beslut av en polismyndighet enligt lagen.

Besvär bör i dessa fall lämpligen anföras hos länsstyrelsen.

I 12 § har undantag gjorts beräffande polismyndighetens beslut att utfärda ett föreläggande. Undantaget, som är motiverat av praktiska skäl, innebär att det inte är tillåtet att föra talan enbart mot ett föreläggande av detta slag. Om larminnehavaren menar att något föreläggande inte borde ha utfärdats – t. ex. därför att det enligt hans mening inte fanns grund för ett sådant antagande som avses i 8 § – får han anföra detta i samband med att han klagat över den ersättningsskyldighet som kan ha ålagts honom som en följd av föreläggandet. Motsvarande gäller, om polismyndigheten inte godtar de handlingar som innehavaren ger in till styrkande av att han har efterkommit föreläggandet. Den omständigheten att ett föreläggande inte skulle ha utfärdats bör i konsekvens härmed innebära att betalningsskyldigheten undanröjs.

Förslaget innebär att en länsstyrelses beslut i nu aktuella frågor skall överklagas till kammarrätt. Att tillföra regeringen denna ärendegrupp – vilket skulle ha varit alternativet – skulle enligt min mening vara mindre välbetänkt i betraktande av pågående strävanden att begränsa antalet besvärssärenden hos regeringen.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

Polismyndighet får före den 1 januari 1984 ta emot och pröva ansökningar om tillstånd enligt 2 § såvitt avser tid därefter.

Den som vid ikraftträdandet bedriver larminstallationsverksamhet och som före utgången av december månad 1983 har sökt tillstånd får fortsätta med verksamheten medan ansökningen prövas.

För att undvika en anhopning av ärenden hos polisen i anslutning till att lagen träder i kraft har det uttryckligen angivits att ansökan om tillstånd att bedriva larminstallationsverksamhet får prövas dessförinnan. Den som då inte har hunnit få besked bör givetvis få fortsätta verksamheten till dess att beslut i ärendet har meddelats.

4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m.

3 § Utdrag av eller upplysning om innehållet i polisregister skall meddelas, när framställning därom *görs* av

1. justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, den centrala utlänningsmyndigheten, länsstyrelse, länsrätt, polischef eller allmän åklagare;

2. annan myndighet, om och i den mån regeringen för visst slag av ärenden eller för särskilt fall ger tillstånd därtill;

3. enskild, om han behöver utdraget för att ta till vara sin rätt i främmande stat, för att få tillstånd att inresa, vistas, bosätta sig eller arbeta i främmande stat eller för att pröva fråga om anställning eller uppdrag i verksamhet, som avser vård eller som är av betydelse för rikets säkerhet eller för förebyggandet, eller beivrandet av brott, och regeringen i förordning medgivit att utdrag eller upplysning lämnas för sådant ändamål eller, i annat fall, om den enskilde styrker att hans rätt är beroende av upplysning ur registret och regeringen medger att upplysningen meddelas.

Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4) är det meningen att installationsföretag skall få möjlighet att inhämta utdrag av centralt polisregister vid prövning av vissa frågor om nyanställning. Den här föreslagna ändringen syftar till att göra detta möjligt.

Enligt den nu gällande ordningen har regeringen befogenhet att i förordning föreskriva att polisregisterutdrag får lämnas ut till enskilda för vissa angivna ändamål, bl. a. prövning av fråga om anställning i verksamhet som avser vård eller som är av betydelse för rikets säkerhet. Den föreslagna ändringen innebär i sak att detta bemyndigande för regeringen utvidgas till att omfatta även anställningsförfarande i verksamhet som är av betydelse för förebyggande och beivrande av brott.

Ändringen tar i första hand sikte på nyanställning av personal som utför eller annars tar befattning med larminstallationer. Förslaget har emellertid fått en mera generell utformning. Möjligt är nämligen att det i framtiden kan uppkomma ett behov av att utsträcka kontrollmöjligheten till att omfatta även andra anställda i installationsföretag eller till andra delar av larmbranschen, exempelvis personalen vid larmcentraler, eller till brottsförebyggande arbete av annat slag. Det bör då ligga i regeringens hand att besluta i frågan.

Den här föreslagna ändringen avses, om den godtas av riksdagen, att bli kompletterad med ett tillägg till 17 § polisregisterkungörelsen (1969: 38) av innehåll att larminstallationsföretag som avses i förslaget till lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar får befogenhet att inhämta utdrag av polisregister i fråga om den som söker anställning som är förenad med befattning med larminstallationer. Det bör normalt krävas av företagen att denna bestämmelse utnyttjas och att alltså kontroll verkligen sker.

Det bör erinras om att den som med stöd av förevarande lag har fått del av uppgift ur polisregister om annans personliga förhållanden är underkastad tystnadsplikt enligt 10 §.

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar m. m.
2. lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m.

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1983-03-22

Närvarande: f. d. justitierådet Petré, justitierådet Rydin, regeringsrådet Brink.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 10 mars 1983 har regeringen på hemställan av statsrådet Rainer beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m. m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren Ulf Berg.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-03-24

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Rainer, Boström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström

Föredragande: statsrådet Rainer

Proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar m. m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m.

Föredraganden upplyser att lagrådet har lämnat förslagen utan erinran och hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 10 mars 1983.

Sammanfattning

Den tekniska utvecklingen inom elektronikområdet har tillsammans med de stigande kostnaderna för personell bevakning medfört en kraftig ökning av antalet anläggningar för inbrotts- och överfallslarm. Detta har i sin tur medfört att uppmärksamheten alltmer riktats mot olika problem kring sådana anläggningar.

En larmanläggning medför regelbundet ett krav på samhällets resurser i form av ett polisiärt ingripande vid larm. Om alla larm hade sin grund i ett brottsligt angrepp skulle detta kunna innebära att polisens arbete underlättades genom att brott eller brottsförsök snabbt kom till polisens kännedom.

Så är emellertid inte fallet. Av 77064 inbrotts- och överfallslarm till polisen år 1980 var 73559 falska, dvs. 95 procent av larmen hade inte orsakats av något brottsligt angrepp.

Det stora antalet falska larm har medfört en mycket kraftig arbetsbelastning för polisen. Inbrotts- och överfallslarm ges helt naturligt en hög prioritet i polisarbetet och falsklarmen kan under vissa tider ta en avgörande del av polisens utryckningsresurser i anspråk. Det betyder att andra viktiga polisuppgifter eftersätts.

Utredningen anser att detta förhållande innebär en försvagning av den enskildes rättstrygghet. Allmänheten måste kunna lita på att polisen har resurser tillgängliga för att göra ingripanden när det verkligen behövs. Det stora antalet falsklarm medför dessutom att respekten för larm minskar.

Det föreligger således starka skäl för att förbättra användningen av larmanläggningar i samhällets brottsförebyggande arbete.

Utredningen har ingående studerat förhållandena bakom falsklarmen såväl i Sverige som i vissa andra jämförbara länder. Såväl problemen som ansatserna att lösa dessa tycks vara likartade. Utredningen har dragit den slutsatsen att man, för att nå positiva resultat, måste kombinera en höjning av larmanläggningarnas tekniska kvalitetsnivå med åtgärder som är inriktade på att begränsa rätten att låta larm gå direkt till polisen.

Utredningen föreslår därför dels att vissa begränsningar införs i rätten att direktansluta larmanläggningar till polisen och i polisens utryckningsskyldighet, dels att vissa föreskrifter och anvisningar meddelas i första hand för sådana larmanläggningar som skall direktanslutas till polisen. Detta bör enligt utredningen ske genom att en ny lag om anläggning för inbrotts- eller överfallslarm och en ny förordning om anslutning av larmanläggning till polisen utfärdas.

Förslagen innebär följande.

Innehavare av anläggning för inbrottslarm som hittills haft sin anläggning direktansluten till polisen bör få sin anslutningsrätt omprövad. I

fortsättningen skall direktanslutning normalt medges endast för inbrottslarmanläggningar i särskilt viktiga objekt inom totalförsvaret. Rätten till direktanslutning skall dock i framtiden kunna vidgas under förutsättning att man får fram larmanläggningar som avger väsentligt färre falsklarm än dagens anläggningar.

Innehavare av anläggningar för överfallslarm skall även i fortsättningen få ha sina anläggningar direktanslutna till polisen. Polisen skall dock ges möjligheter att avslå en ansökan om direktanslutning om behov av direktanslutning med hänsyn till sökandens skyddsbehov inte kan sägas föreligga. Polisen skall vid sin bedömning också kunna ta hänsyn till vikten av att en god uttryckningsberedskap upprätthålls.

Några begränsningar i polisens uttryckningsskyldighet vid larm från direktanslutna anläggningar föreslås inte.

För att begränsa riskerna för falsklarm kommer enligt utredningens förslag polisen att meddela föreskrifter för direktanslutna larmanläggningars tekniska kvalitet samt utfärda anvisningar om sådana anläggningars skötsel och underhåll och om den utbildning som skall ges åt de personer som kommer i kontakt med sådana anläggningar. När det gäller anläggningar för inbrottslarm skall polisen som villkor för anslutningen dessutom kunna kräva att larmobjektet skall ha ett gott fysiskt skydd. Om givna föreskrifter eller anvisningar inte följs av anläggningsinnehavaren eller om t.ex. anläggningen har en hög falsklarmsfrekvens skall tillståndet till direktanslutning kunna återkallas.

När det gäller anläggning för inbrotts- eller överfallslarm som enligt förslaget inte medges direktanslutning till polisen och som inte är lokallarmanläggning föreslår utredningen att det skall ankomma på innehavaren av sådan anläggning att tillse att någon alltid svarar för kontroll av larmorsak innan polis tillkallas. Sådan kontroll skall kunna utföras av larminnehavaren själv, egen anställd personal, vidtalad granne eller personal från bevakningsföretag. Polisen föreslås när det gäller dessa larmanläggningar inte vara skyldig att rycka ut på larm som inte på något sätt kontrollerats.

Innehavare av lokallarmanläggningar får räkna med att polisen inte kommer att prioritera larm från deras anläggningar. Görs det vid en anmälan om larm inte sannolikt att en polisinsats är nödvändig skall polisen inte vara skyldig att rycka ut. Lokallarmanläggningar kommer att tjäna som ett slags uppmärksamhetslarm och i huvudsak ha en skrämseleffekt.

För att minska de störningar som lokallarmanläggningar kan ha för omgivningen föreslår utredningen att rikspolisstyrelsen meddelar föreskrifter i fråga om karaktären och varaktigheten av akustisk larmsignal. Innehavare av lokallarmanläggning bör åläggas att anpassa sin larmutrustning efter dessa föreskrifter inom en viss övergångstid.

Som framgått ovan innebär utredningens förslag att uttryckningsskyldighet för polisen endast skall föreligga vid larm från direktanslutna larm-

anläggningar samt larm där larmorsaken kontrollerats och det befunnits sannolikt att en polisinsats är nödvändig. Utredningen har betonat att kraven när det gäller kontrollens omfattning inte får ställas alltför höga när det gäller allmänheten. Larmföretag bör däremot åläggas att göra erforderlig kontroll innan ett larm från en anläggning som inte medgivits direktanslutning till polisen vidarebefordras till polisen. Föreligger efter sådan kontroll grundad misstanke om brott skall polis omedelbart tillkallas.

Utredningen har också diskuterat andra lösningar på falsklarmsproblemet, bl. a. avgifter för polisens uttryckningar på falska larm och auktorisation av larminstallatörer.

När det gäller falsklarmsavgifter konstaterar utredningen att risken är stor att man med införande av sådana avgifter skapar en krånglig och resurskrävande apparat som ändå inte kommer att medföra någon större lättnad i polisens arbete. Utredningen anser dessutom att det är principiellt tveksamt om man bör införa avgifter för den typ av tjänster det här är fråga om. Polisens larmuttryckningar kan endast motiveras av att det förutsätts att larmet är äkta och larmuttryckningarna kan därför inte uppfattas som en särskild service åt dem som innehar larmanläggningar.

Genom en myndighetskontrollerad auktorisation av larminstallatörer skulle man visserligen kunna skapa vissa garantier för att larminstallationerna blir utförda på ett riktigt sätt, men det är tveksamt om sambandet mellan en auktorisation och en minskning av antalet falsklarm skulle kunna motivera ett auktorisationssystem. Ett sådant skulle inte få någon effekt på de larmanläggningar som nu är i bruk och det skulle dröja många år innan man såg några resultat på nytillkommande anläggningar.

Utredningen har även diskuterat marknadsföringen av larmprodukter och bl. a. funnit att det finns ett stort behov av information till konsumenterna. Utredningen anser det därför angeläget att konsumentverket i samarbete med rikspolisstyrelsen och brottsförebyggande rådet sammanställer och publicerar information om olika typer av larmanläggningar som i första hand är avsedda för konsumentmarknaden.

Utredningens förslag kommer att medföra vissa kostnader för de anläggningsägare som i dag har anläggningar som är direktanslutna till polisen men som i fortsättningen inte kommer att få rätt till sådan anslutning. Smärre kostnader kommer också att drabba innehavare av lokallarmanläggningar. Kostnaderna för rikspolisstyrelsens föreskrivande arbete bör kunna täckas genom avgifter från direktanslutna larmanläggningar samt genom avgifter från typprovning av de produkter som måste bli föremål för godkännande. Det informationsarbete som skall göras av konsumentverket, rikspolisstyrelsen och brottsförebyggande rådet bör kunna bedrivas inom respektive myndighets nuvarande budgetramar.

Författningsförslag

Förslag till

Lag om anläggning för inbrotts- eller överfallslarm

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller

1. larmanläggningar som är konstruerade för att automatiskt utlösa en larmsignal till en larmmottagare eller avge ljud- eller ljussignaler eller bådadera vid intrång i den byggnad, det område eller annars det objekt som skyddas av anläggningen (inbrottslarm),

2. larmanläggningar som är konstruerade för att vidarebefordra en manuell utlöst larmsignal till en larmmottagare vid överfall eller rånhot (överfallslarm).

Allmänna åligganden

2 § Larmsignal från en larmanläggning som avses i 1 § och som inte har anslutits till en larmmottagare vid polisstation skall vidarebefordras till polisen genom muntligt meddelande som inte i förväg har upptagits på fonetisk väg.

3 § Det åligger den som vidarebefordrar en larmsignal enligt 2 § att kontrollera nödvändigheten av bistånd från polisen.

Vidarebefordras larmsignal utan sådan kontroll som avses i första stycket av bevakningsföretag eller företag som annars åtar sig att för andras räkning ta emot signaler från larmanläggningar, är företaget skyldigt att betala kostnaderna för polisutryckningen. Beslut härom meddelas av polisstyrelsen i det distrikt, där anläggningen finns. I övrigt gäller kungörelsen (1964:793) om ersättning till statsverket vid anlitande av polismän för polisbevakning på enskild bekostnad.

4 § Anläggning för inbrottslarm som är konstruerad för att avge ljud- eller ljussignaler eller bådadera (lokallarm) får användas endast om anläggningen uppfyller de föreskrifter som regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar i fråga om karaktären och varaktigheten av de signaler som utlöses av anläggningen.

Ansvar och besvär

5 § Den som bryter mot bestämmelserna i 4 § döms till böter.

6 § Mot polisstyrelses beslut om ersättning enligt 3 § får talan inte föras.

Särskilda föreskrifter

7 § Vid bedömningen av fråga om utryckning eller annan åtgärd skall vidtas med anledning av en mottagen larmsignal från en anläggning som avses i 2 § bör beaktas om anläggningen tidigare har avgivit onödigt larm.

8 § Regeringen bemyndigas att i fråga om anläggning för inbrotts- eller överfallslarm meddela föreskrifter som gäller utförande, beskaffenhet, egenskaper, användning, saluföring, upplåtelse, överlåtelse, provning, kontroll och besiktning.

Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om avgifter för provning, kontroll eller besiktning enligt föreskrift som avses i första stycket.

Regeringen får överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter som avses i första och andra styckena.

9 § Den som på grund av föreskrift som har meddelats med stöd av 8 § har att utföra provning, kontroll eller besiktning äger tillträde till lokal eller område, där larmanläggning, som skall provas, kontrolleras eller besiktigas är uppsatt.

Den hos vilken provning, kontroll eller besiktning sker är skyldig att därvid lämna erforderligt biträde.

-
1. Denna lag träder i kraft den
 2. Lokallarm som inte uppfyller föreskrifterna i 4 § får utan straffansvar användas även efter lagens ikraftträdande, dock längst till den

Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds I 1981: 22) Färre Falsklarm

1 Remissinstanser

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av riksåklagaren (RÅ), rikspolisstyrelsen, Göta hovrätt, kammarrätten i Stockholm, brottsförebyggande rådet (BRÅ), överbefälhavaren (ÖB), civilförsvarsstyrelsen, postverket, televerket, bankinspektionen, statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), kommerskollegium, näringsfrihetsombudsmannen (NO), konsumentverket, överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF), styrelsen för teknisk utveckling (STU), statens provningsanstalt, statens brandnämnd, statens kulturråd, länsstyrelserna i Malmöhus, Värmlands och Norrbottens län, polisstyrelserna i Stockholms, Göteborgs, Malmö, Eksjö, Sundsvalls och Umeå polisdistrikt, Allmänna Bevaknings AB (ABAB), Apoteksbolaget AB, Bevaknings AB Securitas, Föreningen Sveriges Länspolischefer, Föreningen Sveriges polischefer, Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, Folksam, Landsorganisationen i Sverige (LO), Kooperativa Förbundet (KF), Svenska Larmgrossisters Förening (LGF), Larminstallatörernas förening (LIF), Post- och Kreditbanken (PK-banken), riksbanken, SIS-Standardiseringskommissionen i Sverige, SOS Alarmering AB (SOSAB), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska Bankföreningen, Svenska Bankmannaförbundet, Svenska Brandförsvarsföreningen, Svenska Elektriska Kommissionen (SEK), Svenska Handelskammarförbundet, Svenska Polisförbundet, Svenska sparbanksföreningen, Svenska Stöldskyddsföreningen, Sveriges Föreningsbankers Förbund, Sveriges Industriförbund, Sveriges Köpmannaförbund, Sveriges Villaägareförbund, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) och försvarets forskningsanstalt (FOA).

Remissinstanserna har överlämnat yttranden, RÅ från länsåklagarna i Malmöhus, Västmanlands och Östergötlands län, länsstyrelsen i Malmöhus län från polisstyrelserna i Lunds och Helsingborgs polisdistrikt, länsstyrelsen i Värmlands län från polisstyrelserna i Arvika, Hagfors och Karlstads polisdistrikt samt LO från Svenska Transportarbetareförbundet.

2 Remissyttrandena

2.1 Inledning

Ingen remissinstans ifrågasätter utredningens grundläggande uppfattning att larmanläggningar av skilda slag sammantagna fyller en viktig funktion i brottsbekämpningen. Åtskilliga instanser betonar även för egen

del detta förhållande och framhåller att de genom sin blotta existens är ägnade att förebygga brott och att de, när skyddade objekt ändå angrips, underlättar snabba ingripanden mot gärningsmännen.

Synpunkter av detta slag framförs av bl. a. *kammarrätten i Stockholm, polisstyrelsen i Eksjö polisdistrikt, ABAB, Securitas, LO, Transportarbetareförbundet, Stöldskyddsföreningen, Brandskyddsföreningen, Försäkringsbolagens riksförbund, Folksam, Larmgrossisternas förening, Larminstallatörernas förening, Banktjänstemannaförbundet och polisstyrelsen i Sundsvalls polisdistrikt*. Sistnämnda remissinstans anser dock att det torde finnas en viss övertro på nyttan av larmanläggningar: om man jämför med alternativa och relativt billiga åtgärder för att stärka det fysiska skyddet vid tillträdesgränserna liksom bättre förvaringsplatser för särskild stöldbegärlig egendom. Styrelsen framhåller vidare att objekttagarna torde vara ovetande om polisresursernas begränsning bl. a. i vad avser uttryckningstiden efter larm.

Ett stort antal remissinstanser instämmer också i utredningens uppfattning att den stora mängden falska larm skapar betydande problem och att åtgärder bör vidtas för att komma till rätta med dessa olägenheter.

Synpunkter av det slaget framförs av bl. a. *RA, länsåklagaren i Östergötlands län, kammarrätten i Stockholm, BRÅ, postverket, televerket, bankinspektionen, statskontoret, riksrevisionsverket, konsumentverket, länsstyrelserna i Malmöhus och Värmlands län, polisstyrelserna i Arvika, Hagfors, Eksjö, Karlstads, Malmö, Stockholms, Sundsvalls och Umeå polisdistrikt, Securitas, LO, Transportarbetareförbundet, Larminstallatörernas förening, Bankföreningen, Sparbanksföreningen, Föreningsbankernas förbund, PK-banken, Brandförsvarsföreningen, Stöldskyddsföreningen, Polisförbundet, Köpmannaförbundet och Villaägareförbundet*.

Några av dessa remissinstanser anser att problemen är så allvarliga att kraftfulla åtgärder bör vidtas. Till dessa hör *kammarrätten i Stockholm* som – med hänvisning till att statistiska uppgifter visar att larmen till övervägande del är falska och att de binder betydande resurser hos polisen – framhåller att situationen redan sedan länge är bekymmersam samt att den blir svårare allt efter som flera larmanläggningar installeras i snabb takt. Man kan enligt *kammarrätten* inte heller bortse från att falska larm generellt sett minskar respekten för larmanordningar. Liknande synpunkter framförs av bl. a. *BRÅ och polisstyrelsen i Umeå polisdistrikt*.

Riksrevisionsverket har en likartad uppfattning. Verket ställer sig för sin del tveksamt till utredningens uppgift att polisens kostnader för utryckningar på grund av falska larm under budgetåret 1979/80 uppgick till 5,5 milj. kr. (39 årsarbetskrafter samt fordonskostnader). Enligt vad verket erfarit vid kontakt med rikspolisstyrelsen har dessa kostnader kraftigt underskattats. Verket bedömer att en mer fullständig kalkyl (sär- och samkostnader) skulle visa kostnader på ca 10 milj. kr. (ca 60 årsarbetskrafter samt fordonskostnader).

Polisstyrelsen i Hagfors polisdistrikt framhåller att falsklarmen är särskilt betungande i glesbygder, där de medför en allvarlig begränsning av polisens övriga insatsmöjligheter. Till belysande av detta påpekar styrelsen att Hagfors polisdistrikt, som omfattar hela norra Värmland, under normala förhållanden nattetid efter 01.00 är bemannat av en polispatrull med två polismän. Åtskilliga utryckningar nattetid till följd av bl. a. falsklarm sker till Torsby från centralvaktområdet i Hagfors. En sådan utryckning ianspråktager polispatrullen mellan två och tre timmar – stundom mer än fyra timmar – enbart för att konstatera att polisinsats inte varit nödvändig. – Liknande synpunkter framförs av *polisstyrelsen i Sundsvalls polisdistrikt*.

Remissinstanserna godtar i allmänhet även utredningens uppskattning att 95 procent av alla larm till polisen är falska i den meningen att de inte har föranletts av något brottsligt angrepp. *Postverket* tillbakavisar emellertid utredningens påstående att postkontoren skulle svara för en stor del av de falska larmen. Enligt uppgifter som verket har tagit fram utgjorde dess andel av det totala antalet falska larm 1980 endast 4 procent. För bankernas del ställer sig *bankinspektionen* tveksam till den statistik som utredningen redovisar. Inspektionen framhåller att tidigare utredningar av en inom banksektorn tillsatt falsklarmgrupp visar att bankerna – trots sina ofta komplexa larmsystem – orsakat enbart en liten del av det totala antalet falsklarm och att huvudparten av bankernas larmanläggningar redan nu har en acceptabelt låg falsklarmfrekvens.

Televerket redovisar en annan uppfattning än utredningen när det gäller falsklarmproblemets omfattning. Verket anser att det statistiska underlag som utredningen presenterar för sina vittgående förslag är tunt men att man inte desto mindre på basis av de presenterade siffrorna kan konstatera att allas önskan om begränsning av antalet falsklarm börjat ge resultat. Ökningen av antalet falska larm per objekt avstannade enligt verket redan 1978 för att därefter ligga stilla ett tag och nu vara på nedåtgående.

Polisförbundet anser för sin del att utredningens uppfattning om problemets omfattning på intet sätt bekräftas av materialet i övrigt och att den är starkt överdriven. Enligt förbundets mening utgör den höga andelen falsklarm mer ett polisiärt arbetsmiljöproblem och ett brottsförebyggande dilemma än ett reellt resursproblem. Det är trots detta enligt förbundet sannolikt att falska larm från gång till annan kan ha medverkat till att andra arbetsuppgifter satts åt sidan under ett övergångsskede, men att detta skulle ha skett i en sådan omfattning att det ens skulle ha påverkat den enskildes rättstrygghet i samhället måste starkt ifrågasättas. Enligt förbundet har utredningens förutsättningar i det här avseendet inverkat menligt på dess arbete på det sättet att ambitionen att åtgärda problemen har sträckt sig längre än vad som är både praktiskt och principiellt möjligt. Liknande synpunkter framförs av *TCO* och *postverket*.

Polisstyrelsen i Stockholm framhåller att den omständigheten att 95

procent av alla larm är falska inte får undanskymma det faktum att cirka 750 larm var korrekta i Stockholm under 1981 och att 278 gärningsmän kunde gripas på bar gärning av polisen med anledning av dessa larm.

2.2 Allmänt om utredningens förslag

Flera remissinstanser förklarar sig uttryckligen sakna invändningar mot huvuddragen i de föreslagna lösningarna. Uttalandena i denna riktning görs av bl. a. *RÅ, länsåklagarna i Malmöhus, Västmanlands och Östergötlands län, kammarrätten i Stockholm, civilförsvarsstyrelsen, statskontoret, konsumentverket, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, styrelsen för teknisk utveckling, länsstyrelserna i Malmöhus, Värmlands och Norrbottens län, ABAB, Föreningen Sveriges länspolischefer, Föreningen Sveriges polischefer, LO, Transportarbetareförbundet och riksbanken.*

Åtskilliga remissinstanser intar å andra sidan en generellt avvisande hållning till förslagen. Till dessa hör bl. a. *Göta hovrätt, polisstyrelserna i Stockholms och Umeå polisdistrikt, televerket, Kooperativa förbundet, Försäkringsbolagens riksförbund, Folksam, Larmgrossisternas förening, Larminstallatörernas förening och TCO.*

Polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt anger som skäl för sitt ställningstagande att de föreslagna åtgärderna sannolikt inte kommer att medföra någon nämnvärd minskning av antalet falsklarm. Förslaget torde enligt styrelsen i stället komma att innebära att problemet flyttas från polisen till larmbolagen. Styrelsen framhåller att en sådan förändring för med sig en del oönskade effekter och föreslår därför att man i stället överväger andra lösningar. — Liknande skäl anförs av *polisstyrelsen i Umeå polisdistrikt, Försäkringsbolagens riksförbund, Folksam, TCO och polisförbundet.*

Även *polisstyrelsen i Karlstad polisdistrikt* uttrycker farhågor för en utveckling i riktning mot att överföra fler och fler arbetsuppgifter till privata bevakningsföretag. Utredningens förslag torde enligt styrelsen med nödvändighet innebära en inte oansenlig marknad för de privata bevakningsföretagen och styrelsen finner det med anledning härav angeläget att man så tydligt som möjligt understryker att bevakningspersonalen inte övertar en polisiär brottsbekämpande roll. — Liknande synpunkter framförs av *polisstyrelsen i Arvika polisdistrikt.* (Se även nedan avsnitt 2.7.)

Televerket intar en kritisk hållning till betänkandet och menar att utredningen, bortsett från förslaget rörande lokallarmanläggningar, inte i tillräcklig grad har redovisat avvägningar mellan alternativa lösningar, grunderna för sina ställningstaganden och konsekvenserna av de föreslagna författningarna.

2.3 Falsklarmsavgift

Flera remissinstanser behandlar utredningens överväganden i frågan om införande av en särskild avgift, som anläggningshavarna skulle få betala vid polisutryckning i anledning av falskt larm. Remissopinionen är i denna del mycket splittrad.

Åtskilliga remissinstanser ansluter sig till utredningens ställningstagande att avvisa tanken på en avgift av detta slag. En sådan uppfattning redovisas av bl. a. *kammarrätten i Stockholm, postverket, länsstyrelsen i Värmlands län, polisstyrelserna i Göteborgs och Sundsvalls polisdistrikt, Föreningen Sveriges länspolischefer, Föreningen Sveriges polischefer, Securitas och Kooperativa Förbundet.*

Föreningen Sveriges länspolischefer och Föreningen Sveriges polischefer påpekar särskilt att flertalet polisstyrelser tidigare allmänt sett har varit positivt inställda till någon form av falsklarmsavgift. Föreningarna anser emellertid att utredningen på ett övertygande sätt har visat att en sådan ordning skulle vara förenad med betydande nackdelar.

Länsstyrelsen i Värmlands län framhåller att man även inom polisen där i länet ofta har diskuterat, om inte ett avgiftsbeläggande av falsklarm skulle vara en framkomlig väg. Länsstyrelsen erinrar vidare om att utredningen efter omfattande överväganden har stannat för att inte föreslå någon sådan avgift. Länsstyrelsen delar den uppfattningen och anger som grund för sitt ställningstagande bl. a. att en sådan avgift – som i så fall måste vara relativt hög – inte skulle få någon egentlig betydelse för ett stort och väl konsoliderat företag medan den för exempelvis ett litet företag kan betyda, att man avstår från ett i och för sig välbehövligt larmskydd.

Postverket delar också utredningens uppfattning att en falsklarmsavgift inte skulle lösa problemen. *Securitas* har i grunden samma uppfattning men framhåller att man för framtiden självfallet bör behålla möjligheten att införa en falsklarmavgift, om de andra av utredningen nu föreslagna åtgärderna inte skulle medföra önskat resultat.

Ungefär lika många remissinstanser ger emellertid uttryck för en motsatt inställning och anser att en avgift som sanktion vid falska larm kan vara ett verksamt medel att minska antalet sådana larm. Uttalanden i den riktningen görs av bl. a. *rikspolisstyrelsen, Göta hovrätt, televerket, riksrevisionsverket, statens brandnämnd samt polisstyrelserna i Stockholms, Eksjö, Helsingborgs och Umeå polisdistrikt.*

Rikspolisstyrelsen finner inte utredningens argument mot en sådan avgift övertygande. Enligt styrelsens uppfattning skulle avgiftsbeläggning av falsklarm, såsom ett komplement till föreslagna åtgärder i produktkontrollhänseende, i inte oväsentlig grad bidra till anskaffande av bättre anläggningar och till att tillsyn och skötsel förbättras. – En liknande uppfattning förs fram av *Göta hovrätt* och *polisstyrelsen i Umeå polisdistrikt*, som även för sin del anser att utredningen något lättvindigt avfärdat tanken på

sådana avgifter. Styrelsen anser vidare att en kombination av ett ordentligt ekonomiskt påtryckningsmedel och krav på larmutrustningarnas kvalitet rimligtvis bör ha en positiv effekt, inte minst genom att man då får ett system där uppföljning av falsklarmen kan ske från polisens sida med åtföljande justeringar i kraven på anläggningarnas tekniska kvalitet.

Även *televerket* påpekar att en kostnad i samband med falsklarm positivt påverkar anläggningsägarens vilja att minska risken för falsklarm. Verket anser för sin del att det belopp som erläggs i samband med falsklarm bör användas till att avhjälpa orsaken till det falska larmet.

Statens brandnämnd framhåller bl. a. att vissa kommuner på brandförsvarets område har tillämpat ett system som innebär att anläggningsinnehavare debiteras för onödiga larm och att detta har visat sig mycket verksamt. Nämnden påpekar också att denna avgiftsskyldighet i fortsättningen kommer att regleras i avtal som träffas mellan kommunen och abonnenter med larm som är direktanslutna till brandförsvarets larmmottagare.

2.4 Auktorisation av larminstallatörer

Utredningens ställningstagande att inte föreslå någon form av offentligt auktorisationstvång för larminstallatörer kritiserats av flertalet av de remissinstanser som tar upp frågan. Dessa instanser menar tvärtom att ett auktorisationssystem bör kunna vara ett effektivt sätt att på längre sikt minska andelen onödiga larm. Uttalanden i denna riktning görs av bl. a. *televerket*, *bankinspektionen*, *kulturrådet*, *länsstyrelserna i Malmöhus och Värmlands län*, *polisstyrelserna i Lunds, Helsingborgs och Hagfors polisdistrikt*, *ABAB*, *Securitas*, *Föreningen Sveriges länspolischefer*, *Föreningen Sveriges polischefer*, *Försäkringsbolagens riksförbund*, *Larminstallatörernas förening*, *Stöldskyddsföreningen*, *Brandskyddsföreningen*, *Villägareförbundet* och *TCO*.

Länsstyrelsen i Malmöhus län ifrågasätter sålunda, om inte larminstallatörer – i likhet med vad som f. n. gäller för bevakningsverksamheten – bör omfattas av myndigheternas tillsyn. Länsstyrelsen påpekar att polisen och den enskilde som vill komplettera sitt egendomsskydd med larm genom auktorisationskravet tillförsäkras i vart fall en viss garanti för att larmutrustningen uppfyller någon form av tekniska minimikrav och att utrustningen är anbringad på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt av därtill lämplig person. En sådan tillsyn i förening med utredningens övriga förslag om kontroll- och avgiftsskyldighet bör enligt länsstyrelsens uppfattning kunna medföra att frekvensen av falsklarm på lång sikt avsevärt nedbringas. Tillsynen skulle exempelvis kunna utföras av länsstyrelserna, som nu är tillsynsmyndighet över de auktoriserade bevakningsföretagen. Länsstyrelsen påpekar att dessa företag redan nu i viss utsträckning bedriver försäljning och installation av larm och att länsstyrelserna oftast har myc-

ket god kännedom om dessa företag. — Liknande synpunkter framförs även av *polisstyrelsen i Lunds polisdistrikt* och av *polisstyrelsen i Helsingborgs polisdistrikt*, som anser att det i vart fall bör finnas utrymme för ett frivilligt auktorisationssystem.

Länsstyrelsen i Värmlands län framhåller att larminstallatörer som regel får god kännedom om förhållanden som rör vitala säkerhets- och skyddsintressen hos kunderna och att det därför måste vara av stort intresse för dessa att veta att det är ett seriöst och pålitligt företag som man har att göra med. Detta torde enligt länsstyrelsen bli alltmer angeläget eftersom utvecklingen och den stora efterfrågan på detta område kan locka t. o. m. personer och företag med rent brottsliga syften att ge sig in på marknaden. I motsats till utredningen anser länsstyrelsen därför att det är nödvändigt att uppställa den förutsättningen, att endast den som uppfyller kraven på tillförlitlighet i fråga om laglydnad ochandel får utöva verksamhet som larminstallatör. Som riktlinje för en sådan reglering kan enligt länsstyrelsen gälla reglerna i lagen (1979:357) om yrkesmässig försäljning av dyrkverktyg samt de därtill anknyttande föreskrifter som rikspolisstyrelsen utfärdat efter regeringens bemyndigande. — *Televerket, polisstyrelsen i Hagfors polisdistrikt, kulturrådet, Föreningen Sveriges länspolischefer och Föreningen Sveriges polischefer* anför liknande skäl för sin inställning på den här punkten.

Även *bankinspektionen* framhåller att auktorisation av installatörer kan vara en tänkbar lösning för framtiden. Det finns enligt inspektionen mot bakgrund av den tilltagande brottsligheten anledning att räkna med att allmänheten i ökad omfattning kommer att skaffa sig larmanläggningar. Inspektionen anser också att denna konsumentgrupp är i störst behov av information vid anskaffning och installation av larmanläggningar och att den därmed skulle ha nytta av den säkerhet ett auktorisationssystem innebär; risken är annars stor att ett stort antal undermåliga anläggningar installeras med de följder som utredningen visat på.

Securitas anser också att det från såväl samhällets som kundens/anläggningsinnehavarens utgångspunkt bör tillses att installationsföretaget uppfyller erforderliga minimikrav ifråga om installationskompetens, produktkvalitet m. m. Eftersom det är fråga om säkerhetsanläggningar, bör vidare krav ställas på anställda medarbetare i sådana företag när det gäller allmän laglydnad, medborgerlig pålitlighet och lämplighet i övrigt. Enligt bolagets mening bör i den delen bestämmelserna i lagen (1974:191) om bevakningsföretag tjäna som vägledning. På motsvarande sätt bör i denna lag intagna bestämmelser om företagets organisation, inspektionsverksamhet m. m. kunna tillämpas. Bolaget anser att man genom ett auktorisationsförfarande torde få en väsentligt ökad smidighet och fortlöpande anpassning till utvecklingen i branschen, samtidigt som behovet av detaljreglering i allt väsentligt bortfaller. — Liknande synpunkter framförs av *ABAB* och *Larminstallatörernas förening*.

Försäkringsbolagens riksförbund och *Folksam* framhåller att otillfredsställande planering och montering erfarenhetsmässigt är en vanlig orsak till onödiga larm. Eftersom planering och montering torde ha stor betydelse även för anläggningens skyddsvärde måste enligt förbundets mening försäkringsbolagens krav på "godkänd anläggarfirma" för de anläggningar som skall knytas till försäkringsavtal finnas kvar.

Postverket, *NO*, *polisstyrelsen i Eksjö polisdistrikt*, *Industriförbundet* och *Handelskammareförbundet* hör till de remissinstanser som uttryckligen har anslutit sig till utredningens ställningstagande på den här punkten. *NO* anser att obligatoriska auktorisationssystem bör förbehållas situationer då det med hänsyn till människors liv, hälsa och säkerhet framstår som en uppenbar risk att låta andra än auktoriserade utöva verksamheten ifråga. Detta kan enligt *NO*'s uppfattning inte anses vara förhållandet inom larmområdet. *NO* påpekar vidare att en auktorisation av larminstallatörer inte skulle lösa problemet med falsklarm från redan befintliga larmanläggningar.

Industriförbundet och *Handelskammarförbundet* ser för sin del från näringsfrihetsrättsliga utgångspunkter med tillfredsställelse att utredningen avfärdar tanken på införande av auktorisation av larminstallatörer.

2.5 Myndighetskrav på larmanläggningar

Ett betydande antal remissinstanser ställer sig i princip positiva till utredningens förslag att rikspolisstyrelsen skall ges befogenhet att meddela vittgående tekniska och andra föreskrifter för larmanläggningar och för kontroll av att dessa föreskrifter efterlevs. Uttalanden i den riktningen görs av *rikspolisstyrelsen*, *länsåklagaren i Östergötlands län*, *BRÅ*, *ÖB*, *postverket*, *televerket*, *kommerskollegium*, *NO*, *överstyrelsen för ekonomiskt försvar*, *statens provningsanstalt*, *statens brandnämnd*, *länsstyrelsen i Värmlands län*, *polisstyrelserna i Eksjö och Sundsvalls polisdistrikt*, *Apo-teksbolaget*, *Stöldskyddsföreningen*, *Brandskyddsföreningen*, *Polisförbundet*, *Köpmannaförbundet*, *Villaägareförbundet*, *TCO* och *FOA*.

Flera remissinstanser framhåller att rikspolisstyrelsen vid utarbetande av dessa föreskrifter bör samråda med befintliga organisationer och myndigheter med kunskaper på området. Till dessa hör bl. a. *ÖB*, *televerket*, *kommerskollegium*, *överstyrelsen för ekonomiskt försvar*, *Larminstallatörernas förening*, *Larmgrossisternas förening*, *Securitas* och *Köpmannaförbundet*. – *ÖB* påpekar att fortifikationsförvaltningen är central förvaltningsmyndighet i fråga om anskaffning, drift och underhåll m. m. av försvarsmaktens larmsystem och att förvaltningen på uppdrag av *ÖB* och i samverkan med försvarsgrenarna och försvarets materielverk utför en omfattande prov- och försöksverksamhet. Den kompetens i berört avseende som finns inom försvarsmakten bör enligt *ÖB* utnyttjas. *ÖB* föreslår mot den bakgrunden att materielföreskrifter, såvitt avser försvarsmaktens

larmanläggningar, utarbetas av rikspolisstyrelsen i samråd med överbefälhavaren. Sådana föreskrifter som rör anläggningarnas drift och underhåll samt utbildning av den personal som kommer i kontakt med den bör enligt ÖB utarbetas av vederbörande militära myndighet i samråd med berörd polisstyrelse.

NO delar i och för sig utredningens uppfattning att en utökad kontroll av larmanläggningarnas tekniska kvalitet bör kunna reducera antalet falsklarm. NO framhåller dock betydelsen av att kvalitetskraven utformas och tillämpas på ett sådant sätt att produktutvecklingen och den fria konkurrensen inom larmområdet inte sätts i fara. NO påpekar vidare att det är angeläget att de svenska normerna för larmanläggningarna i största möjliga utsträckning anpassas till förekommande internationella normer på detta område, eftersom i annat fall tekniska handelshinder kan uppkomma.

Vikten av att eventuella föreskrifter om larmanläggningar av handelspolitiska skäl utarbetas med beaktande av internationella normer betonas även av *kommerskollegium*, *Standardiseringskommissionen i Sverige* och *Svenska elektriska kommissionen*.

Åtskilliga remissinstanser avstyrker utredningsförslaget i den här delen.

Bankföreningen, *Sparbanksföreningen*, *Föreningsbankernas förbund* och *PK-banken* anser för sin del att polisen inte bör belastas med uppgiften att utfärda föreskrifter för larmanläggningarnas tekniska kvalitet. Det behov som kan finnas att standardisera larmanläggningar och därtill hörande komponenter tillgodoses, enligt vad som framhålls, f. n. genom det arbete som bedrivs inom Svenska Elektrotekniska Kommittén (SEK) och International Electrotechnical Commission (IEC).

Larmgrossisternas förening anser att föreskrifter om saluföring, upplåtelse och överlåtelse av larmanläggningar skulle utgöra ett opåkallat ingrepp i näringsfriheten på området. Föreningen vänder sig också mot utredningens uppfattning att polisen skulle ha särskilda kunskaper på området. Eventuella föreskrifter bör enligt föreningen under alla förhållanden tas fram i en samrådsgrupp, där bl. a. företrädare för larmbranschens företag och andra organ med anknytning till larmanläggningar ingår.

Även *riksrevisionsverket* ställer sig tveksamt till utredningens förslag i denna del. Verket efterlyser en närmare analys av motiven till den föreslagna regleringen samt konsekvenserna därav. Beträffande till polisen direktanslutna larmanläggningar kan polisen enligt verket utan någon särskild lagstiftning uppställa erforderliga tekniska krav. Verket delar inte heller utredningens uppfattning angående behovet av en obligatorisk typprovning utan anser att kvalitetsförbättringar på larmprodukter kan nås på frivillig väg.

Försäkringsbolagens riksförbund och *Folksam* anser att det är alltför vanligt att ropa på tekniska bestämmelser och provning som botemedel mot de onödiga larmen trots att underlagen för detta är osäkra. Komponentnormer med krav på provning är enligt förbundet dyrbara i tillämpning

och kan hämma den tekniska utvecklingen. Förbundet framhåller vidare att försäkringsbolagen, oavsett tillkomsten av offentliga föreskrifter som kan komma att lägga tyngdpunkten på skydd mot onödiga larm och sanitära olägenheter, måste kunna ställa ytterligare krav syftande till att säkerställa anläggningarnas skademinskande effekt.

Larminstallatörernas förening påpekar att den organiserade larmbranschen i dag arbetar efter regler och krav uppställda av FSAB, dvs. försäkringsbolagens gemensamma organ där man enats om vissa normer för materielkvalité och projekterings- och installationskompetens, och att man kan bygga vidare på FSAB:s regelsystem, om nya föreskrifter skall utarbetas.

SAF ställer sig också avvisande till utredningens förslag till reglering. Frånsett det tveksamma i att förvaltningsmyndighet ges befogenheter att utfärda föreskrifter om bl. a. användning och saluföring av larm, är det enligt föreningen med ett sådant förfarande stor risk för en onödig och tungrodd byråkratisering. – Liknande synpunkter framförs av *Industriförbundet*.

2.6 Begränsning av rätten att direktansluta larm till polisen

Några remissinstanser ansluter sig i princip till utredningens förslag att polisstyrelserna skall få möjlighet att begränsa rätten till direktanslutning av överfalls- och inbrottslarm hos polisen samt att sådan anslutning av inbrottslarm i huvudsak bör tillåtas endast när det gäller viktiga objekt inom totalförsvaret. Uttalanden i denna riktning görs av bl. a. *BRA*, *SAF*, *Industriförbundet* och *Polisförbundet*.

När det gäller frågan om direktanslutning av *överfallslarm* framhåller *bankinspektionen* att man inte kan acceptera, att skyddet mot överfall försämras i banker och liknande lokaler. Inspektionen anser att det är nödvändigt för bankerna att på oförändrat sätt få direktansluta sina larmanläggningar till polis och kan inte godta någon undersökningsplikt för larmföretag eller en villkorad uttryckningsskyldighet för polisen när det gäller dessa larm. Inspektionen påpekar särskilt att bankpersonal och kunder vid ett bankrån regelmässigt utsätts för stor fara, ibland livsfara, och att de i en sådan situation har rätt att räkna med omedelbar polishjälp. – Liknande synpunkter framförs av bl. a. *Securitas*, *Bankmannaförbundet*, *TCO* och *polisstyrelsen i Helsingborg* som även anser att rätten till direktanslutning av överfallslarm inte bör förvägras någon som gör sannolikt att han riskerar rån eller överfall.

Apoteksbolaget framhåller att man för apotekens del även i fortsättningen vill ha en möjlighet att direktansluta överfallslarm till polisen.

Kooperativa förbundet framhåller att man sedan en längre tid tillbaka har haft en inriktning att i möjligaste mån låta larmen från inbrotts- och överfallsanläggningar gå till larmcentraler och att direktanslutning av larm

till polisen har därmed successivt minskat. Förbundet påpekar också att det finns orter där direktanslutning av larmanläggning från butiker och varuhus till polisen varit enda alternativet och att det är angeläget att man får ha kvar denna möjlighet.

Rikspolisstyrelsen delar inte utredningens uppfattning att direktanslutning av inbrottslarm normalt bör tillåtas endast när det gäller viktiga objekt inom totalförsvaret. Styrelsen anser att möjlighet till direktanslutning av inbrottslarm fortfarande bör föreligga beträffande banker, post och apotek samt att i fråga om övriga objekt en restriktiv prövning bör äga rum med utgångspunkt från skyddsbehovet i det enskilda fallet.

Liknande synpunkter framförs av bl. a. *postverket*, *Securitas*, *riksbanken*, *Bankföreningen*, *Sparbanksföreningen*, *Föreningsbankernas förbund*, *PK-banken*, *Bankmannaförbundet*, *TCO* och *bankinspektionen* som bl. a. påpekar att bankerna erfarenhetsmässigt löper stor risk för brottsliga angrepp beroende på de stora värden de förvarar och att det är nödvändigt för verksamheten att bankerna förvarar stora penningssummor i bankkontor, serviceboxar och penningautomater. Inspektionen framhåller vidare att allmänheten använder sig av bankfack för säker förvaring av värdefull egendom och att inspektionen från nu anförda utgångspunkter inte kan acceptera en väsentlig nedrustning av polisskyddet.

Postverket pekar särskilt på att hemliga handlingar under postbefordran kan finnas i postlokaler och att de enligt gällande instruktioner skall förvaras i larmskyddade valv/värdeskåp med inbrottslarm kopplade till polisen. Verket belyser också, i likhet med *Bankmannaförbundet*, riskerna för s. k. early – morning – rån, karaktäriserade av att gärningsmannen bryter sig in i lokalen under icke öppethållandetid och inväntar personalens ankomst för att tvinga den att utge pengar – situationer, där den nuvarande direktanslutningen av inbrottslarm har visat sig effektiv.

Också *Köpmannaförbundet* ställer sig tveksamt till utredningens förslag i denna del och framhåller bl. a. att direktanslutning av inbrottslarm bör tillåtas, om tillverkare och detaljhandel kan presentera larmanläggningar som fyller krav på minimala risker för falsklarm. Förbundet understryker även vikten av att nuvarande innehavare av anläggningar med direktanslutning även i fortsättningen får ha sina anläggningar kvar. – Liknande synpunkter i fråga om sådana anläggningar som f. n. är direktanslutna framförs av *Kooperativa förbundet*, medan *Apoteksbolaget* i princip accepterar utredningens förslag att inte tillåta direktanslutning av inbrottslarm på apotek.

SOS Alarmering AB anser att inga larm – vare sig överfalls- eller inbrottslarm – bör anslutas direkt till polisen. Enligt bolaget kan man göra stora besparingar genom att i stället använda larmcentraler, som kan erbjuda polisen en rationell mottagning och förmedling av larm. *Televerket*, som ansluter sig till utredningens förslag rörande överfallslarm, framför en liknande uppfattning i vad avser anslutning av inbrottslarm.

Några remissinstanser kommenterar utredningens förslag att polisen skall kunna återkalla tillstånd till direktanslutning för bl. a. anläggningar som avger obefogade larm. *Bankföreningen*, *Sparbanksföreningen*, *Föreningsbankernas förbund* och *PK-banken* förklarar sålunda att man inte motsätter sig att polisen temporärt kopplar bort anläggningar som under en period utlöst upprepade falska larm samt påpekar att erfarenheter från Stockholms polisdistrikt visar att en sådan ordning drastiskt kan minska falsklarmen.

Bankmannaförbundet hävdar en motsatt uppfattning och anser att förslaget är oacceptabelt. Enligt förbundet måste anläggningarna åtgärdas på annat sätt för att inte personalen skall lämnas oskyddad.

2.7 Begränsningar av polisens uttryckningsskyldighet

2.7.1 Kontroll av larmorsak

Utredningens förslag innebär här att polisen inte skall vara skyldig att rycka ut vid larm från anläggningar som inte är direktanslutna med mindre än att larmorsaken har kontrollerats och det därvid har framkommit att en polisinsats är nödvändig. Bevakningsföretag eller andra företag som åtar sig att ta emot larmsignaler skall enligt förslaget få betala kostnaden för polisuttryckningen, om föreskriven kontroll inte har gjorts. — Förslaget har fått ett blandat mottagande av remissinstanserna.

Flera instanser ansluter sig till huvuddragen i förslaget. Till dessa hör bl. a. *RÅ*, *kammarrätten i Stockholm*, *riksrevisionsverket*, *konsumentverket*, *polisstyrelserna i Lunds, Helsingborgs, Hagfors och Sundsvalls polisdistrikt*, *Securitas*, *Föreningen Sveriges länspolischefer*, *Föreningen Sveriges polischefer*, *Försäkringsbolagens riksförbund*, *Folksam*, *Brandskyddsföreningen*, *Stöldskyddsföreningen*, *Arbetsgivareföreningen* och *Industriförbundet*.

Riksrevisionsverket anser att förslaget är väl avvägt och påpekar att de polisresurser som sålunda frigörs bör kunna användas för mera angelägna polisiära uppgifter. — Liknande synpunkter framförs av *polisstyrelsen i Helsingborgs polisdistrikt*, *Stöldskyddsföreningen*, *Brandskyddsföreningen* och *polisstyrelsen i Hagfors polisdistrikt*, som särskilt betonar att förslaget medför fördelar i glesbygder och geografiskt stora polisdistrikt, där larmobjekten kan ligga på stort avstånd från polisstationen.

Polisstyrelsen i Sundsvalls polisdistrikt har en liknande uppfattning och framhåller att antalet objekt som är inbrottslarmade med en sådan ordning bör kunna reduceras eller att tillväxttakten i vart fall bör kunna minska på sådana platser där larmföretag inte kan erbjuda någon resurs för förkontroll.

Polisstyrelsen i Lunds polisdistrikt anser att det inte räcker om enbart bevakningsföretag eller företag som annars åtar sig att för andras räkning ta emot signaler från larmanläggningar kan åläggas att betala uttrycknings-

kostnaden, om kontroll av nödvändigheten av bistånd från polisen inte företagits. Styrelsen framhåller att många inbrottslarm idag är kopplade till privatpersoner och att utvecklingen inte torde ge anledning till annat antagande än att privata inbrottslarm även framdeles kommer att öka. För att kunna nedbringa falsklarmsfrekvensen även för sådana larm är det enligt styrelsen av särskild vikt att även privatpersoner åläggs ersättnings-skyldighet, om larmsignal vidarebefordras utan kontroll.

Brandskyddsföreningen och *Stöldskyddsföreningen* anser att omfattningen av bevakningsföretagens kontrollskyldighet bör preciseras närmare men att allmänheten å den andra sidan alltid bör kalla på polisen, när man misstänker ett inbrott eller ett inbrottsförsök. Föreningarna påpekar vidare att det kan bli lättare för tjuvar att arbeta ostört, om de invaggas i tron att allmänheten inte får eller vill ringa till polisen. Även *konsumentverket* anser att det är viktigt att man inte ställer alltför stora krav på allmänheten, när det gäller kontroll av larmorsak. *Föreningen Sveriges länspolischefer* och *Föreningen Sveriges polischefer* framhåller att det är av väsentlig betydelse att den enskilde inte uppfattar sin skyldighet på sådant sätt att han skall överta polisens uppgifter och att han inte heller får agera så att han utsätter sig för risker eller att polisens möjligheter att göra ett effektivt ingripande försvåras.

Försäkringsbolagens riksförbund och *Folksam* finner det motiverat att pröva den föreslagna begränsningen av polisens uttryckningsskyldighet även om åtgärden kommer att innebära en tids- och effektivitetsförlust men förutsätter samtidigt att lagen tillämpas med hänsynstagande till lokala förhållanden och att frågan omprövas efter lämplig tid med hänsyn till erfarenheter från tillämpningen. Därtill påpekas att förslaget kommer att medföra en kraftigt ökad efterfrågan på tjänsten att kontrollera larmorsak, varvid inte bara bevakningsföretag utan även andra entreprenörer torde komma att bli anlitade — något som gör det påkallat att hålla utvecklingen på detta område under uppsikt.

Flertalet remissinstanser ställer sig emellertid generellt avvisande till förslaget att begränsa polisens uttryckningsskyldighet på angivet sätt. Uttalanden i den riktningen görs av bl. a. *rikspolisstyrelsen*, *länsåklagarna i Östergötlands och Västmanlands län*, *Göta hovrätt*, *BRÅ*, *statskontoret*, *brandnämnden*, *länsstyrelsen i Värmlands län*, *polisstyrelserna i Stockholm, Eksjö och Umeå polisdistrikt*, *ABAB*, *Kooperativa förbundet*, *Larminstallatörernas förening*, *Bankföreningen*, *Sparbanksföreningen*, *Föreningsbankernas förbund*, *Bankmannaförbundet*, *Polisförbundet* och *TCO*.

Rikspolisstyrelsen anser att förslaget strider mot den grundläggande principen att upprätthållande av allmän ordning och säkerhet i samhället är en polisiär arbetsuppgift som inte kan överlåtas på annan. Styrelsen framhåller i anslutning till detta att polisen har skyldighet att ingripa vid misstanke om brott och att en signal från automatisk inbrottslarmanläggning i

princip grundar en sådan misstanke. Styrelsen kan inte dela utredningens uppfattning att polisen i dessa fall skall befrias från primäransvaret att ingripa för att söka gripa gärningsmannen och kan inte heller acceptera att det anförtros åt representanter för enskilda företag att avgöra om brottsmisstanke föreligger och först om så bedöms vara fallet tillkalla polis. — Liknande synpunkter framförs av *BRÅ, brandnämnden, länsstyrelsen i Värmlands län och polisstyrelsen i Umeå polisdistrikt*.

Polisförbundet anser att utredningen genom det aktuella förslaget lägger ett mycket tungt ansvar på såväl den enskilde medborgaren som på den enskilde företagaren att skydda sina egna materiella värden. Skyddet i detta avseende är enligt förbundet en del av en grundtrygghet som det är samhällets uppgift att sörja för. Genom förslaget till begränsad utryckningsskyldighet har polisen — framhåller förbundet — getts en rätt att avstå från att undersöka en indikation på en brottsmisstanke av det skälet att objektsinnehavaren eller dennes ställföreträdare inte på ett tillfredsställande sätt kunnat styrka att ett brott har begåtts eller att det pågår, och det yttersta skälet för detta är att objektsinnehavaren valt att skydda sin egendom med en larmanläggning i ett brottsförebyggande syfte. Den objektsinnehavare som däremot avstår från ett sådant möjligt skydd och i stället förlitar sig på omgivningens uppmärksamhet kan, under förutsättning att underrättelsen når polisen på annat sätt än genom larm, förlita sig på en polisinsats vars egentliga syfte i primärskedet är att bekräfta eller vederlägga brottsmisstanke. Utredningens förslag i det här avseendet kommer enligt förbundet att indirekt påverka strävandena i det brottsförebyggande syftet på ett mindre angeläget sätt.

Även *länsåklagaren i Östergötlands län* påpekar att förslaget innebär att kontrollskyldighet ålägges inte bara bevakningsföretag som åtagit sig att ta emot larmsignaler utan även var och en som underrättar polisen om att larm har utlösts från en larmanordning. Enligt länsåklagaren kan man knappast begära av enskilda att de undersöker orsaken till ett larm innan polisen underrättas — något som även kan vara förenat med risker. En sådan skyldighet skulle säkerligen medföra att i och för sig önskvärda underrättelser till polisen kommer att utebli. Länsåklagaren anser att ett tips till polisen om att ett larm har utlösts inte bör behandlas på annat sätt än vilken underrättelse som helst att ett brott kan misstänkas.

Synpunkter av liknande slag framförs av flera andra remissinstanser — bl. a. *Göta hovrätt, polisstyrelsen i Eksjö polisdistrikt, ABAB, Bankmanaförbundet samt Bankföreningen, Sparbanksföreningen, Föreningsbankernas Förening och PK-banken*. De sistnämnda remissinstanserna framhåller särskilt att banktjänstemän inte är utbildade för uppgiften att utföra den kontroll det här är fråga om. Mot bakgrund av de risker för fysiskt våld, tagande av gisslan etc., som finns i sammanhanget kan det inte heller vara en uppgift för bankerna att utbilda sin personal för sådana uppgifter. Bankorganisationerna anser detta vara en polisiär uppgift.

Flera remissinstanser – bl. a. *Göta hovrätt, rikspolisstyrelsen, polisstyrelserna i Stockholms och Eksjö polisdistrikt, statskontoret, Larminstalltörernas förening* samt *de nyss nämnda bankorganisationerna* – framhåller att den försening av polisens ankomst till brottsplatsen som förslaget skulle medföra även innebär att brottslingarna kan arbeta ostörda under längre tid än vad som f. n. är fallet och att förslaget dessutom får en negativ inverkan på polisens möjligheter att klara upp brottet. *Polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt* påpekar, som tidigare har nämnts, att cirka 750 larm var korrekta i Stockholm under 1981 och att 278 gärningsmän kunde gripas på bar gärning av polisen med anledning av dessa larm. Styrelsen befarar att ett genomförande av utredningens förslag leder till att polisen larmas i så sent skede att gärningsmännen för det mesta hinner lämna brottsplatsen med sitt byte. Systemet kommer enligt styrelsen att inverka menligt på polisens förstahandsåtgärder, försämra skyddet för rättsägaren och minska larmanläggningarnas preventiva värde.

Mot förslaget riktas även den principiella invändningen att det kan vara ägnat att leda till inrättande av ett slags privata polis- eller bevakningskårer. Uttalanden i den riktningen görs av bl. a. *statskontoret, länsstyrelsen i Värmlands län (majoriteten), polisstyrelsen i Umeå polisdistrikt, Polisförbundet* och *TCO*. Sålunda framhåller exempelvis *TCO* att förslaget leder till en utveckling med en ökad andel mobila bevakningsenheter med den principiellt tveksamma uppgiften att kontrollera huruvida brott har begåtts eller ej, något som i sin tur kan medföra ett etablerande av en slags B-poliskår som på sikt kommer att ställa krav på speciella befogenheter och speciell utrustning och beväpning för att kunna fungera i sin uppgift under skyddade förhållanden. *TCO* anser att en sådan utveckling är mer angelägen att motverka än att understödja. Organisationen anser att det även för framtiden bör vara samhällets och ytterst polisens skyldighet att ingripa om det kommer till polisens kännedom att ett brott kan misstänkas äga rum.

Även *ABAB* och *Securitas* påpekar att förslaget innebär att nya arbetsuppgifter läggs på väktarkåren. *Securitas* framhåller att det bör övervägas om icke ytterligare lagstiftningsåtgärder erfordras för att förstärka rättskyddet och utvidga befogenheterna för väktare. Bolaget betonar samtidigt att omfattningen av ett sådant eventuellt utbyggt skydd respektive vidgade befogenheter måste bli beroende av hur pass omfattande kontrollen skall vara för att styrka misstanke om brott.

2.7.2 Lägre prioritet för vissa larm

Utredningen har i denna del föreslagit att polisen genom en särskild lagbestämmelse ges möjlighet att i det löpande arbetet nedprioritera larm från anläggningar som tidigare avgivit onödigt larm.

Polisstyrelsen i Stockholm anser för sin del att man bör gå ännu längre och helt avstå från uttryckningar till objekt med ständigt återkommande falska larm.

Utredningsförslaget får stöd även av några andra remissinstanser. Sålunda anser *riksrevisionsverket* att utredningens förslag om begränsningar av polisens uttryckningsskyldighet i dess helhet är väl avvägt. *ABAB*, *brandskyddsföreningen* och *Stöldskyddsföreningen* ställer sig bakom förslaget i den här delen.

Polisstyrelsen i Helsingborgs polisdistrikt är tveksam till att begränsa polisens uttryckningsskyldighet vid överfallslarm. Styrelsen påpekar att hotet i dessa fall, om det är verkligt, är direkt riktat mot en människa och ofta av allvarlig art och att ett polisingripande måste ske omedelbart, om det skall vara till någon nytta. — Liknande synpunkter framförs av *Securitas*.

Kammarrätten i Stockholm anser att en bestämmelse av angivet slag närmast hör hemma i polisinstruktionen.

Enligt kammarrätten kan det vidare inte vara tillräckligt att onödigt larm har förekommit någon enstaka gång, kanske för lång tid sedan — fråga bör vara om onödigt larm i större utsträckning eller åtminstone om upprepade onödiga larm.

Det övervägande antalet remissinstanser anser emellertid att en bestämmelse av det här slaget över huvud taget inte behövs.

BRÅ ifrågasätter sålunda om den föreslagna bestämmelsen fyller något syfte. En av polisen mottagen larmsignal — oavsett från vilken anläggning den kommer — indikerar enligt *BRÅ* en åtgärd inom ramen för polisens allmänna åligganden enligt 2 § polisinstruktionen. Det ankommer härvidlag på polisen att bedöma om uttryckning eller annan åtgärd skall vidtas med hänsyn till angelägenhetsgrad och befintliga resurser. Den omständigheten att en larmanläggning tidigare avgivit onödigt larm får vägas in i bedömningen. Någon vidgad möjlighet för polisen att prioritera utryckningsverksamheten, vilket påstås i specialmotiven, kan det sålunda enligt *BRÅ* inte vara fråga om. *BRÅ* anser det vidare ligga i sakens natur att en generell begränsning av polisens allmänna åligganden svårtligen kan göras.

Liknande synpunkter framförs av *rikspolisstyrelsen*, *Göta hovrätt*, *länsåklagaren i Östergötlands län*, *televerket*, *brandnämnden*, *länsstyrelserna i Värmlands och Norrbottens län*, *polisstyrelsen i Umeå polisdistrikt*, *ABAB*, *Försäkringsbolagens riksförbund*, *Folksam* och *TCO*.

Statskontoret, som också avstyrker förslaget, befarar att en bestämmelse av detta slag kan medföra en risk för avvägningsproblem och felbedömningar och kanske även onödig tidsutdräkt vid uttryckning, något som eventuellt också kan utnyttjas i brottsligt syfte.

2.8 Lokallarm

Flertalet av de remissinstanser som uttalar sig i frågan tillstyrker utredningens förslag att rikspolisstyrelsen får utfärda föreskrifter om varaktigheten och styrkan hos akustiska lokallarm. Till dessa hör *televerket*, *riks-*

revisionsverket, polisstyrelserna i Stockholms och Sundsvalls polisdistrikt, Securitas, Försäkringsbolagens riksförbund, Folksam, SOS Alarmering AB, Stöldskyddsföreningen och Brandskyddsföreningen.

Försäkringsbolagens riksförbund och Folksam framhåller att föreskrifter av angivet slag måste utformas så att miljöskyddsintresset väges mot brottskyddsintresset och med beaktande av att larmanläggningens värde minskar eller försvinner om t. ex. larmsignalens varaktighet är för kort.

Konsumentverket anser bl. a. att ett larm bör vara kopplat till ett bevakningsföretag, om det ska fylla önskvärd funktion, men att den lösningen inte kan vara aktuell för flertalet vanliga konsumenter, eftersom kostnaderna för installation, anslutning och uttryckning är höga. Verket är tveksamt till konsumentnyttan av och kvaliteten hos de anläggningar som nu säljs på konsumentmarknaden och framhåller det viktigt för konsumenterna att information lämnas om andra lösningar som finns för att skydda sin egendom.

Även Securitas och Larminstallatörernas förening framhåller att lokallarmanläggningar bör vara förenade med avtal med grannar eller larmföretag, så att effektiva åtgärder kan vidtas, när larmet har utlöst.

Larmgrossisternas förening påpekar att lokallarm från mindre bevakningsobjekt, såsom villor och andra bostäder har den lägsta falsklarmsfrekvensen och att det mot denna bakgrund är angeläget, att lagstiftningen inte utformas på ett sätt som kan minska allmänhetens möjligheter att med hjälp av kvalitativa larmanläggningar skydda sin egendom. — Liknande synpunkter framförs av Villaägareförbundet.

Postverket och polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt ansluter sig till utredningens uppfattning att lokallarm inte skall ha någon hög prioritering när det gäller polisens uttryckningsskyldighet. Polisstyrelsen anser att larm från sådan anläggning i princip inte bör föranleda polisutryckning, förrän anmälare gjort sannolikt att polisinsats är nödvändig. Sådana krav kan enligt styrelsen ställas här, eftersom anläggningens syfte i dessa fall är att uppnå skrämeffekt.

Köpmannaförbundet ställer sig å sin sida mycket tveksamt till utredningens förslag att lokallarm skall tjäna som ett slags uppmärksamhetslarm och i huvudsak ha en skrämeffekt. Erfarenheten talar enligt förbundet för att skrämeffekten är ganska kortvarig och att brottslingar ganska snart upptäcker när larmanläggningar enbart skall fylla en sådan funktion. Förbundet anser att det skulle vara en mycket olycklig utveckling om lokallarmanläggningar rent allmänt uppfattades som "papperstigrar".

2.9 Anläggningarnas skötsel m. m.

Flera remissinstanser uppehåller sig även vid andra åtgärder som kan vara ägnade att minska antalet onödiga larm. Särskilt intresse knyter sig här till frågor som gäller själva handhavandet av larmanläggningar. Flera

remissinstanser ansluter sig sålunda till utredningens uppfattning att vissa minimikrav måste uppställas när det gäller larmanläggningarnas skötsel och underhåll samt utbildning av användarnas personal.

Synpunkter av detta slag framförs av bl. a. *postverket*, *bankinspektionen*, *brandnämnden*, *Stöldskyddsföreningen*, *Brandskyddsföreningen*, *Kooperativa förbundet*, *Köpmannaförbundet* och *TCO*. Några av dessa instanser – bl. a. *postverket* och *TCO* – anser att det är efter dessa riktlinjer som falsklarmsproblemet generellt sett bör lösas. *Stöld- och brandskyddsföreningarna* betonar även att säkerställande av larmsystemens driftsäkerhet under erforderlig tid förutsätter – förutom besiktning och provning efter avslutat installationsarbete – att regelbundet återkommande revisionsbesiktningar genomförs.

Bankföreningen, *Sparbanksföreningen* och *Föreningsbankernas förbund* förklarar att de inte motsätter sig att polisen temporärt kopplar bort anläggningar som under en period utlöst upprepade falska larm och framhåller att erfarenheter från Stockholms polisdistrikt visar att en sådan ordning drastiskt kan minska falsklarmen. – *Bankmannaförbundet*, däremot, anser en sådan åtgärd helt oacceptabel och menar att anläggningarna i så fall måste åtgärdas på annat sätt för att inte personalen skall lämnas oskyddad.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
1. Förslag till lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar ...	3
2. Förslag till lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m.	5
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde 1983-03-10	6
1 Inledning	6
2 Allmän motivering	7
2.1 Bakgrund	7
2.1.1 Allmänna utgångspunkter	7
2.1.2 Olika typer av larmanläggningar	9
2.1.3 Nuvarande ordning	10
2.1.4 Orsaker till obefogade larm	12
2.2 Huvuddragen i det remitterade förslaget	14
2.3 Larminnehavarnas skyldigheter m. m.	16
2.4 Tillstånd för larminstallationsföretag m. m.	23
2.5 Direktanslutning av larm till polisen	28
2.6 Falsklarmsavgift	32
2.7 Myndighetskrav på larmanläggningar	34
2.8 Lokallarm	37
2.9 Författningsreglering	39
3 Upprättade lagförslag	39
4 Specialmotivering	39
4.1 Förslaget till lag med vissa bestämmelser om larmanläggningar m. m.	39
4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister .	50
5 Hemställan	51
6 Beslut	51
Utdrag av lagrådets protokoll 1983-03-22	52
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde 1983-03-24	53
Bilaga 1 Sammanfattning av departementspromemorian (DsI 1981: 22) Färre falsklarm	54
Bilaga 2 Utredningens lagförslag	57
Bilaga 3 Sammanställning av remissyttrandena över departe- mentspromemorian (DsI 1981: 22) Färre falsklarm	59

